

UNIVERZITA KARLOVA

Pedagogická fakulta

Katedra hudební výchovy

Texty Václava Fischera ve sborové tvorbě pro děti

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí práce: prof. PhDr. Stanislav Pecháček, Ph. D.

Autorka: Eva Filipová, Hv - Sb

Praha 2015

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci *Texty Václava Fischera ve sborové tvorbě pro děti* vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

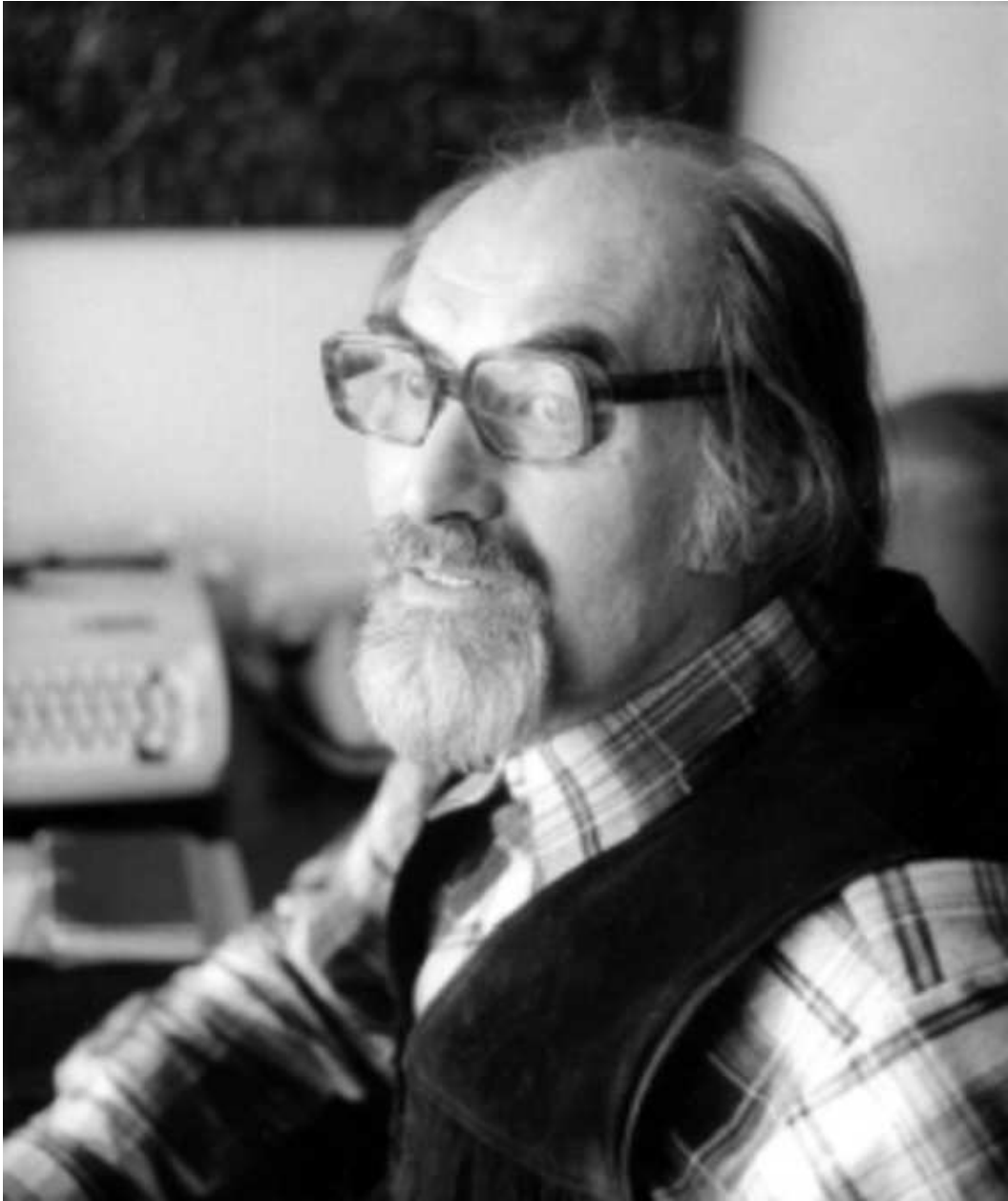
V Praze 20. června 2015

.....

podpis studenta

Poděkování:

Ráda bych poděkovala vedoucímu této práce prof. PhDr. Stanislavu Pecháčkovi, Ph. D. za rady a podněty při psaní. Dále patří velký dík několika sbormistrům a hudebním skladatelům, kteří velmi ochotně věnovali čas vzpomínání na Václava Fischera a zároveň mě pustili do svých notových archivů. Zejména tímto děkuji Mgr. Čestmíru Staškovi a jeho manželce PhDr. Aleně Staškové, prof. Jiřímu Chválovi, prof. PaedDr. Jiřímu Kolářovi, Ing. Jiřímu Temlovi, doc. Mgr. Eduardu Doušovi, Ph. D., Emilu Hradeckému, Mgr. et Mgr. Marku Valáškoví, Ph. D. a dalším.

Abstrakt

Bakalářská práce se věnuje známému básníkovi a textaři Václavu Fischerovi a jeho zhudebněné tvorbě. První část pojednává o Fischerově životě, charakteru a jeho tvorbě obecně. Je zde zmíněna jak literatura pro děti, tak texty populárních písní. Stěžejní je druhá část této práce, která se zabývá konkrétními písněmi a cykly dětských sborů, jež vznikly na texty Václava Fischera.

Summary

The Bachelor thesis deals with the well-known poet and lyricist Václav Fischer and his works set to music. The first part describes Fischer's life, character and work in general. It pays attention to both children literature and popular song lyrics. The second part is crucial. It is devoted to individual songs and song cycles for children choirs set to music on Fischer's lyrics.

Obsah

Úvod	7
1 Život a tvorba	9
1. 1 Stručný životopis	9
1. 2 Osobitý smysl pro humor	10
1. 3 Texty populárních písní	12
1. 3. 1 Texty pro známé zpěváky a orchestry.....	13
1. 3. 2 Texty pro Olympic	13
1. 3. 3 Přetextované písně	14
1. 4 Literární dílo	14
1. 4. 1 Ilustrace	15
1. 4. 2 Omalovánky	15
1. 4. 3 Leporela a plastické vystřihovánky	16
1. 4. 4 Knihy pro děti	16
1. 4. 5 Autorské veršované hádanky	18
2 Skladby pro dětské sbory	20
2. 1 Jan Hanuš.....	22
2. 2 Luboš Sluka	31
2. 3 Petr Eben.....	33
2. 4 Martin Roháč	35
2. 5 Věroslav Neumann	36
2. 6 Pavel Jurkovič.....	38
2. 7 Ivana Loudová	39
2. 8 Emil Hradecký.....	40
Závěr.....	42
Seznam použité literatury	44

Úvod

Jedním z největších specifíků vokální hudby je text. Tedy zcela konkrétní obsah (buď obrazně vyjádřen), který je třeba srozumitelně sdělit posluchači. Výběr dobrého textu je základ. I té nejzajímavější písni lze špatným textem velmi ublížit, ale naopak průměrnou píseň lze kvalitním textem pozvednout na vyšší úroveň.

K zamyšlení uveďme hned v úvodu příklad z populární hudby, kde jsou texty naprosto nepostradatelnou součástí písni. Jedná se o dvě autorské dvojice, které spolupracují (spolupracovaly) po mnoho let. První je duo Petr Hapka – Michal Horáček. Hapkovy melancholické melodie ještě pravděpodobně několik let nezestárnou, ale Horáčkovy texty je daleko lépe rozrůzní v jejich často dosti podobném charakteru a harmonických postupech. Svými (někdy možná až příliš) sofistikoványými pointami nabádají tyto verše skladatele k různým ztvárněním. Druhým případem je společná tvorba Jaroslava Uhlíře a Zdeňka Svěráka pro děti. Texty známého scénáristy činí velmi jednoduché Uhlířovy písně atraktivními. A to jak díky nápaditým příběhům, tak i skrze literární výrazové prostředky. Svěrák i Horáček si umějí hrát s češtinou a její zvukomalebností, používat dvojsmysly, frazeologismy i různé variety našeho jazyka. Právem jsou řazeni mezi nejlepší české textaře.

Václav Fischer, o němž pojednává tato bakalářská práce, nebyl dvorním textařem jednoho konkrétního skladatele. Právě naopak. Spektrum autorů, kteří alespoň jednou zhudebnili jeho verše, je tak široké, že pouhé vyjmenování by vystačilo na samostatnou práci. Možná právě v tom tkívá Fischerova výjimečnost. Nejprve začal jako textař populárních písni, v sedmdesátých letech volně přešel k textům pro sbory, převážně dětské. Svými kvalitami se zařadil společně s Václavem Čtvrtkem a Jiřím Žáčkem mezi nejčastěji zhudebňované básníky ve sborových skladbách. Tato oblast jeho tvorby je hlavním předmětem zkoumání.

Nejprve se stručně seznámíme s jeho životem a pohnutým osudem, dále bude představena jeho literární tvorba a texty populárních písni. Stěžejní část práce je věnována jeho veršům ve sborové tvorbě pro děti. Pro větší přehlednost je tato část rozdělena na kapitoly podle jednotlivých hudebních skladatelů.

Není možné v daném rozsahu práce uveřejnit všechny vzniklé skladby, proto jsem vybrala především ty, které jsou často provozované, nebo s nimiž mám osobní zkušenost.

Informace o životě Václava Fischera jsem čerpala především z hesla internetové encyklopedie *Wikipedie*, dále ze *Slovníku autorů literatury pro děti a mládež, díl 2. Čeští*

spisovatelé a jiných elektronických odkazů, které jsou nejčastěji datovány na červenec 2013. Jedná se o oznámení Fischerova úmrtí napsaná pro různá periodika.

Mou prvotní snahou bylo zkontaktovat básníkovu rodinu a na základě získaných informací sepsat podrobnější životopis, který zatím nikde nevyšel. Rodina však bohužel necítila potřebu tyto informace sdílet a spolupráci odmítla. I proto je životopisná část spíše stručnější a popisnější.

Osobní vzpomínky jsem získala rozhovory a mailovou korespondencí se sbormistry prof. Jiřím Chválou, Mgr. Čestmírem Staškem a prof. PaedDr. Jiřím Kolářem a hudebními skladateli Ing. Jiřím Temlem, Emilem Hradeckým a doc. Mgr. Eduardem Doušou, Ph. D.

Hodně notového materiálu mi laskavě zapůjčil Čestmír Stašek, ostatní hudebniny jsou buď z mého osobního archivu, nebo z pražských knihoven.

O Václavu Fischerovi zatím nevznikla žádná práce podobného rozsahu. Cílem této bakalářské práce je vyzdvihnout přínos tohoto textaře do české sborové tvorby a zároveň alespoň částečně zkompletovat informace o jeho osobnosti a tvorbě.

1 Život a tvorba

1. 1 Stručný životopis

Václav Fischer se narodil 6. února 1926 v Praze. Otec Ing. Václav Fischer byl spolumajitelem libčické cihelny, zabýval se návrhy a stavbou továrních komínů v Čechách i zahraničí. Matka Libuše Fischerová, roz. Ždímalová se živila jako zpěvačka a violoncellistka. Byla tedy zaměřena spíše uměleckým směrem, stejně jako mnoho dalších členů rodiny, např. básník, scénárista a překladatel Ivo Fischer (1924–1990), hudební skladatel Jan Frank Fischer (1921–2006) nebo spisovatelka a dramatička Daniela Fischerová (nar. 1948).

Václav Fischer měl tři sestry. Mládí strávil v Libčicích nad Vltavou, kde byl od útlého dětství mezi všemi nazýván jako Áva. Již v této době věnoval mnoho času různým sportům, byl členem Sokola a až do svých 40 let hrál aktivně hokej a odbíjenou, mimo to se věnoval i lehké atletice. Roku 1945 úspěšně odmaturoval na gymnáziu v Kralupech nad Vltavou. Dva roky před maturitou se stal jedním z členů odbojové skupiny Zpravodajská brigáda, orientované na Londýn. Těsně po skončení války byl za své působení v odboji vyznamenán, roku 1948 naopak trestán.

Po válce započal svá vysokoškolská studia, a to na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy a zároveň na Fakultě tělesné výchovy UK. V této době navíc vstupuje po vzoru velikánů, jakými pro něj byli např. Jiří Wolker, Josef Hora, Vladislav Vančura nebo Vítězslav Nezval, do Komunistické strany Československa. Po tzv. Vítězném únoru 1948 měl podepsat vyloučení svých přátel ze školy, proto se rozhodl ze strany odejít. Logickým vyústěním celé situace bylo odebrání obou indexů a následný zákaz studia na všech vysokých školách. Kromě jeho názorů zde hrál samozřejmě důležitou roli i Fischerův původ.

Krátce po vyloučení z vysokých škol pracoval jako dělník v rodinné cihelně v Libčicích. V říjnu 1949 však musel nastoupit do základní vojenské služby a po několika týdnech byl převelen k pomocně technickému praporu (PTP). U „černých baronů“ byl ve službě téměř dva roky, nejvíce času zde strávil prací v lomu, pískovnách nebo výrobou stavebních dílů. Koncem října 1951 nastoupil na jeden rok do rudného dolu Bohumín, což bylo podmínkou pro propuštění z PTP.

Po návratu do civilu prošel mnoha zaměstnáními, převážně se jednalo o dělnické profese. Tři roky pracoval i jako učitel tělesné výchovy v Kolíně a poté skončil na 13 let jako

horník a tavič u pece v Kovohutích v Mníšku. Roku 1970 byl jako jeden z mála kvůli drobným konfliktům s vedením podniku propuštěn i z Kovohutí a byl odkázán na to, aby se živil literární tvorbou. Od této chvíle byl tedy ve svobodném povolání a živil se jako textař a básník. Poté, co roku 1975 odešel do invalidního důchodu, žil s manželkou Barborou Fischerovou (roz. Krumlovou) a dětmi Markétou a Borkem v Praze na Proseku.

Za zmínku pak určitě stojí, že i dcera Markéta Mališová jde v otcových šlépějích. Její jméno je spojeno především se spisovatelem Arnoštem Lustigem,¹ ale vydává i samostatná prozaická díla a točí krátké dokumentární snímky.

Václav Fischer zemřel 15. července 2013 v Praze.

1. 2 Osobitý smysl pro humor

Přestože strávil velkou část svého života v dělnickém prostředí, nikdy neztratil svůj svérázný postoj k životu. Osobitý nadhled si udržoval jak v dobách velkých zakazů, tak následně při všech zdravotních obtížích. Roku 1975 odešel do invalidního důchodu, v posledních letech byl odkázán na chůzi o berlích. Humor a optimismus si udržoval v dobách těžkých pro tehdejší společnost i pro něj samotného. Jako jeden z nejvýraznějších důkazů na tomto místě uveřejněme jeho parte, které si sám předem vytvořil a velmi originálně se tak (humorem sobě vlastním) se všemi rozloučil.

*„Oznamuji všem, kteří o to stojí,
že jsem dík tropickým vedrům natáhl bačkory
dne 15. července 2013 před půlnocí.
Aby se smuteční obřad za mou píchlou duši nekonal,
bylo mým posledním přáním.
Komu bych v životě jakkoli chyběl,
může si mě najít kousíček
roztroušeného v písničkách, epigramech,
v milostných verších, nebo v knížkách poezie,
či prózy pro děti.
Slibuji, že ty, kteří mě poslouchali či četli s nelibostí,
nebudu chodit za trest strašit*

¹ Stala se Lustigovou múzou, její fotografie nebo portréty jsou na mnoha titulních stranách spisovatelových děl. Markéta Mališková je ředitelkou Centra Franze Kafky v Praze.

poučkami z dialektického materializmu.

*Bud'te tu na zemi všichni zdraví,
nežerte se a množte se,
neperte se a ctěte se.*“²

Zároveň přikládá následující báseň:

*„Až se čas naplní, až bude třeba,
rád budu umírat. Nevěřte. Nerad.
Za nitku poslední, budu se držet,
zoufale zatínat do živé dřevě
sveřepost klíšťat.*

*Až se čas naplní, až bude třeba,
nechte mě padnout jak dub v lese.
Ne na kolena, od kolen k prosbě
už je jen gesto sepjatých rukou.*

*A žádný řeči, zvlášť ty pohřební,
s třaslavým ohryzkem
v sutaně pod kolárkem.
A jestli hudbu, potom ryčný džez.
Z plnýho sálu středem chci odtančit.*

*Až se čas naplní, až bude třeba
nechte mě padnout na znak.
Rozřezejte mě pilou do metrů.
Ať přiloží si, kdo chce, polínko,
aby mu nevyhaslo.*“³

² *Libčické noviny* [online]. 2015 [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: www.libcice.cz/dokumenty/448-libcicke-noviny-rijen-2013.pdf.

³ *Libčické noviny* [online]. 2015 [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: www.libcice.cz/dokumenty/448-libcicke-noviny-rijen-2013.pdf.

Na Fischerův ostrovtip vzpomínají i jeho kolegové, spolupracovníci a přátelé. Necht' je následující historka dalším z důkazů humorných okamžiků básníkovy života.

Jeho mnohaletý přítel František Lisý vzpomíná,⁴ jak to bylo, když Fischer nesl svůj první rukopis do nakladatelství Albatros (tehdy Státní nakladatelství dětské knihy), aby mu jej vydali. To bylo v roce 1965. Fischer prý vešel se slovy: „*Já jsem horník z Mníšku, přines' jsem vám knížku.*“ Velkou náhodou (a štěstím zároveň) bylo, že tomuto originálnímu vstupu byl přítomen i známý spisovatel František Hrubín. Ten vydání doporučil a kniha následně opravdu vyšla. Bez Hrubínova doporučení by v té době pravděpodobně rukopis horníka Fischera do tisku nešel. S dalšími knihami to bylo často dosti obtížné, přesto jich v následujících letech vyšlo hned několik.

1. 3 Texty populárních písní

Ještě před tím, než se zaměříme na Fischerovu tvorbu pro děti, je důležité zmínit druhou velmi výraznou oblast jeho odkazu, a to texty populárních písní. Těm se věnoval souběžně s dětskou literaturou.

Jak je uvedeno výše, od roku 1970 byl ve svobodném povolání. Právě z první poloviny sedmdesátých let pochází nejvíce textů, které byly vytvořeny pro známé představitele tehdejší hudební scény. Mnoho textů však vzniká již v letech šedesátých. Celkem otextoval kolem 200 písní, z nichž mnohé vyšly na gramofonových singlech nebo jako součást alb na LP deskách, ostatní byly natočeny rozhlasovými stanicemi Praha, Brno, Ostrava, Plzeň nebo Hradec Králové.

Píseň s textem Václava Fischera se dostala také do filmu. Konkrétně se jedná o píseň *Karla Mareše U Kokořína*, nazpívanou Jaromírem Mayerem a Milanem Chladilem. Dodnes oblíbená píseň zazněla ve známém filmu oscarového režiséra *Miloše Formana Hoří, má panenka* z roku 1967.

Za nejlepší texty byl několikrát oceněn. Jak v televizi a rozhlase, tak na různých festivalech. Získal například Bratislavskou lyru, Děčínskou kotvu, cenu pořadu *Písničky pro děti*, *Dětská nota* a další.

⁴ *Libčické noviny* [online]. 2015 [cit. 2015-04-12]. Dostupné z: www.libcice.cz/dokumenty/448-libcicke-noviny-rijen-2013.pdf.

1. 3. 1 Texty pro známé zpěváky a orchestry

Písně s Fischerovými texty jsou dodnes na repertoáru mnoha zpěváků. Většina písní byla nahrána za doprovodu známých českých orchestrů, pro něž byly některé přímo napsané a za jejich doprovodu nazpívané slavnými interprety. Několikrát takto Fischer spolupracoval s *Orchestrem Karla Vlacha*, *Orchestrem Gustava Bromy* a *Tanečním orchestrem Československého rozhlasu*.

Z tak velkého množství písní vyberme nyní alespoň zlomek pro vytvoření představy, jak široké bylo jeho pole působnosti. Spektrum skladatelů, s nimiž Fischer spolupracoval, je nesmírně široké. Nejčastěji pracoval pravděpodobně s Miloslavem Ducháčem, Alfonsem Jindrou a Petrem Jandou.

Ve tvůrčí dvojici s *Miloslavem Ducháčem* (1924–2008) vytvořili mnoho písní převážně pro Orchester Karla Vlacha. Za všechny jmenujme *Krajky neonů* (*Jaromír Mayer*), *Zadrž můj pád* (*Karel Hála*), *Pohrdám*, *Šedý dým*, *Daleko k ránu*, *Kdybych byl slavík*, *Na mou Věru* (*Milan Chladil*), *Bud' si jen větrem* (*Eva Pilarová*).

Dalším skladatelem, písničím hity tehdejších tuzemských hitparád, byl *Alfons Jindra* (1908–1978). Většina společných písní vznikla opět ve spolupráci s *Orchestrem Karla Vlacha*. Byly to například *Zní mi v uších* (*Jaromír Mayer*), *Chraňte si lásku* (*duet Yvetty Simonové a Milana Chladila*), *Tichý kout* (*Josef Zíma*), *Už modrej činžák zhas* (*Waldemar Matuška*), *Líbej mě, láska má* (*Eva Pilarová*), *Kam léto odlétá* (*Alena Tichá*).

1. 3. 2 Texty pro Olympic

Díky psaní pro známé zpěváky a orchestry začala i několikaletá spolupráce s *Petrem Jandou* (nar. 1942) a rockovou skupinou *Olympic*. Vedle *Pavla Vrby*, *Zdeňka Rytíře* a *Pavla Chrastiny* pro ně napsal v 70. letech mnoho textů, které si získaly mezi fanoušky velkou oblibu. Příkladem mohou být hity jako *Stará láhev*, *Nebe nad hlavou*, *Samá voda*, *přihořívá*, *Co tě napadá*, *Harém*, *Už je čas* nebo *V zeleném zátiší*. Autorem hudby ke všem zmíněným textům je zpěvák a kytarista kapely *Olympic* Petr Janda. Několik Fischerových textů pro tuto kapelu pak zhudebnil i jejich bubeník *Petr Hejduk* (1949–1995), který je podepsán pod písněmi *Kroky*, *Kam, kam, vážená* nebo *Karneval*.

S frontmanem *Petrem Jandou* pak mnohokrát spolupracoval i na dalších projektech, kde otextoval jeho písně pro tehdejší populární zpěváky. Z jejich spolupráce vznikly například tyto oblíbené písně – *Náruč Kopretin* (*Milan Chladil*), *U nás doma* (*Jiří Korn*), *Skončil bál*

(Hana Zagorová), *Stůj, noho posvátná*, *A nic dál* (Věra Špinarová), *Hej hola hou* (Viktor Sodoma), *Ještě chvíli* (Marie Rottrová) nebo *Krakonoš* (Karel Černoš).

Text Václava Fischera pak použil i bratr Petra Jandy *Slávek Janda* (nar. 1952), známý ze skupiny *Abraxas*. Zhudebnil pro svou kapelu např. text *Tak pojd'*.

1. 3. 3 Přetextované písně

Mimo vlastní textařské tvorby několikrát sepsal i (ve své době často vytvářené) české ekvivalenty k zahraničním hitům. Pro Ladislava Vodičku takovýmto způsobem vznikl text *Jaký bude počasí*, z původní písně *When it's Springtime in Alaska*, Milan Drobný interpretoval americkou píseň *Proud Mary* pod textem *Kdo ví*. Duet Jaromíra Mayera a Evy Hurychové je přetextovanou písní *Rück etwas näher*. Opět se jedná pouze o ukázkou jeho textařské všestrannosti.

1. 4 Literární dílo

Po krátkém seznámení s Fischerovým životopisem vychází najevo, že velké množství veršů vznikalo v prostředí lomů a hutí. Ne všechna díla mohla vyjít a jednou z mála reálných cest, jak umožnit vydávání svých knih, bylo uchýlení se k tvorbě pro děti. Říkaneky, hádanky a veselé básničky přece jen tolik nepobuřovaly. Mimo to může být právě tato oblast tvorby jakýmsi útekem od světa dělnických prací a všemožných zákazů a přitom i jistým naplněním životního poslání.

Celkem je podepsán pod 24 knižními tituly, k 5 knihám je vydána gramodeska, dále vytvořil verše k minimálně 10 leporelům a 12 omalovánkám pro děti. Jeho díla jsou vydávána v mnoha nakladatelstvích, za všechny jmenujme Albatros, Panton, SNDK, Grada, Aventinum, Sid & Nero, Devar nebo Panorama. Mimo jiné příležitostně spolupracoval i s některými dětskými časopisy jako např. *Mateřídouška*, *Ohníček*, *Sluníčko* nebo *Pastelka*.

Jeho verše jsou často věnovány těm úplně nejmenším a slouží především ke společnému čtení s rodiči. Mnohá tato dílka mají navíc i funkci výchovnou, kdy se soustředí například na první slova dítěte a správnou výslovnost určitých slov. Nejednou také připojuje k říkankám i náměty k pohybovým činnostem jak pro jednotlivce, tak pro kolektiv. Některé knižní texty byly zhudebněny a obsahují notovou přílohu nebo gramodesky. Už v době

počátků své tvůrčí éry tak vytváří (dnes tolik moderní a všemi vyhledávaná) komplexní díla působící na rozvoj dětských dovedností.

1. 4. 1 Ilustrace

Výraznou složku Fischerových knih tvoří ilustrace. Nutno poznamenat, že propojenosti textů s obrazovou stránkou je v jeho knihách příkládána velká váha. Velmi často se jedná o knihy celkově propojené, v nichž jde text ruku v ruce s ilustracemi a přibližuje se tak daleko víc dětskému světu. Mnohdy se tak nejedná jen o jakési barevné doplnění textu, ale o rovnocennou složku textu, nedílnou součást celé knihy. Velmi dobře si uvědomuje, že dětský čtenář chápe verše daleko lépe skrze obrazovou představivost. Tuto fantazijní schopnost se snaží v dětech plně podporovat.

Není proto divu, že autory kreseb jsou známí čeští výtvarníci a ilustrátoři dětských knížek a televizních večerníčků. Mezi takové patří například stvořitel Rumcajse, Manky a Cipíska *Radek Pilař*, autor ilustrací s hudební tematikou *Karel Franta*, surrealista *Miloš Noll*, malíř poetických snových krajín *Josef Paleček*, grafik a scénograf *Zdenek Seydl*, kreslířka *Jana Sigmundová* nebo jeden z našich nejvýraznějších představitelů konkrétního umění *Jan Kubíček*.

1. 4. 2 Omalovánky

Ještě před tím, než na sebe stihl Václav Fischer upozornit jako autor samostatných knížek pro děti, zapsal se jako autor veršů k omalovánkám, leporelům, plastickým vystřihovánkám apod. První texty k omalovánkám vznikají již v první polovině 60. let. Z roku 1964 pochází sešit *Motám, motám klubičko*, obsahující Fischerovy verše, které podněcují k malování a výtvarnému zkrášlování ilustrací velikána českého animovaného filmu *Miroslava Štěpánka* (1923–2005)⁵. Tyto omalovánky, určené dětem od tří let, byly vydány o rozsahu 28 stran Státním nakladatelstvím dětské knihy i s přiloženým náčrtníkem.

V letech 1969–1974 vytvářel omalovánky společně se známým malířem a grafikem *Janem Kubíčkem* (1927–2013). Z jejich spolupráce vzešlo hned několik sešitů – *Hádanky* (1969), *8 otazníků* (1971), *Hádanky ze ZOO* (1971), *Létá to, bzučí to – co je to?* (1972), *Ptáci*

⁵ Miroslav Štěpánek se stejně jako Václav Fischer narodil v Libčicích nad Vltavou. Dlouhá léta se spolu přátelili a v době gymnaziálních studií společně tvořili krátké (zejména mládeží oblíbené) pořady pro obecní rozhlas (z velké části inspirované dílem Osvobozeného divadla).

(1974). Těchto pět sešitů má společný žánr textů, a to hádanky. Fischerova velmi oblíbená forma, kterou ve svém díle uplatnil mnohokrát. Krátká čtyřverší, charakterizující nejčastěji tvory ze zvířecí či ptačí říše, se brzy stala velmi oblíbenými a dostala se proto do mnoha čítanek a jiných sborníků pro začínající čtenáře.

Z dalších omalovánek pak zmíníme ještě *Poznáš mě?* z roku 1976, kde už název opět naznačuje žánr hádanek a dalších otázek. Autorem výtvarné stránky tohoto díla je *Ivan Minařík* (1928–2003).

1. 4. 3 Leporela a plastické vystřihovánky

Vedle omalovánek se několikrát podílel i na vzniku jiných forem malých literárně výtvarných děl pro děti, jakými jsou leporela a plastické vystřihovánky, které zaujmou především netradičním tvarem.

Z leporel bylo ve velkém nákladu jako první vydáno *Schováme se v hustém lese* (1972). Barevné ilustrace *Libuše Loskotové* (nar. 1931) zavádějí děti do lesů, na louku a k řece a popisují práci dřevorubce, jak roste hříbek ze země nebo cestu vorů po řece. Další skládací knížečka, jejíž výtvarnou podobu vytvořil *Ivo Klečka* (nar. 1927), nese název *Pohádka o mráčku* a sleduje neustálý koloběh vody v přírodě. V druhé polovině 90. let vznikla dvě leporela s názvy *Abeceda* (1996) a *Barvy kolem nás* (1997).

Texty ke zmiňovaným plastickým vystřihovánkám napsal Václav Fischer třikrát, a to poprvé v roce 1969 k výtvaru *Jana Kubíčka Husar a houpací křeslo*, čímž započala jejich následná spolupráce na vydaných omalovánkách. Dalšími vystřihovánkami jsou pak *Drak Matěj z pouti* (1971) a *Na dvorečku* (1982).

1. 4. 4 Knihy pro děti

Tvorbě pro děti se Václav Fischer věnoval od 60. let souběžně s písňovými texty. Poprvé na sebe upozornil vydáním samostatné knihy *Jarní kolotoč* z roku 1968, tedy v době, kdy se ještě živil jako horník v Kovohutích v Mníšku. Tato sbírka drobných říkadél je opět hojně provázena barevnými ilustracemi, jejichž autorem je jeden z nejbližších spolupracovníků Jiřího Trnky, režisér a animátor *Jan Karpaš* (1913–1984). Vychází z nejtypičtějších motivů jara, proto jsou tu znázorněny květiny, motýli, ptáčci, zvířátka, veselé barvy, různé přírodní jevy. To vše vytváří svět pro děti velmi přitažlivý.

O několik let později se ke koncepci této sbírky vrátil a vytvořil další tři knihy věnující se zbylým ročním dobám. Vznikl tak volný cyklus tematických básní znázorňující jednotlivé části roku. Snaží se zde čerpat především z přírodních motivů a dalších reálií typických pro dané období. Zároveň zapojuje i různé dětské hry situované spíše do prostředí venkova. Všechny tři další části opět ilustroval Jan Karpaš.

Zimnímu období se věnuje soubor *Chumelí se, chumelí* (1975), podzimu *Psaníčko pro draka* (1977) a jako poslední vznikla i sbírka s letní tematikou, a sice pod názvem *Se sluníčkem u vody* (1978).

V druhé polovině 70. let už je v povědomí literární i hudební společnosti. Jeho verše zpívá stále více pěveckých sborů, znějí z rozhlasu i koncertních pódíí. Někdy vznikají jeho říkanky přímo pro konkrétní skladatele, jindy napsané básně ponechá pro volné zhudebnění. Roku 1976 vydal Panton publikaci *Pohádka o rozpustilé abecedě pro kočku*. Abeceda byla Fischerovým oblíbeným tématem, k jednotlivým písmenkům napsal mnoho veršů, dvojverší nebo i celých básniček. Abeceda je také vhodná k nápaditým ilustracím, což si Fischer dobře uvědomoval a nabídl její výtvarné zpracování několika různým malířům. O předurčenosti ke zhudebnění již bylo psáno výše. A právě kombinací veršů, kreseb a hudby vznikla tato kniha. Fischerovy verše doplnil obrazovým doprovodem Karel Franta, zpěvníček vytvořil hudební skladatel Václav Trojan. Písničky jsou převážně jednohlasé s doprovodem klavíru, ale jejich rozsah často přesahuje oktávu, proto najde uplatnění spíše v dětských sborech. Společně s Václavem Trojanem vydal Fischer i cyklus písní *Rozpustilá abeceda*, kde je každému písmenu věnovaná jedna část.

S výtvarníkem Karlem Frantou se podílel o 11 let později na další knize, jež kombinuje prozaický text, básně, hudbu a obraz. Jedná se o jednu z publikací věnující se hudebním nástrojům, *Od housliček po buben*. Sepsal ji hudební skladatel Ilja Hurník, doplnil ji Fischerovými verši a Frantovými obrázky. Každému nástroji je věnována jedna nebo dvě strany, kde Hurník hravou formou vypráví o třiceti hudebních instrumentech, s nimiž se setkáváme na koncertních podíích nebo v lidových kapelách. Nejprve popisuje nástroje smyčcové, dechové a strunné, pak představí orffovské nástroje a na závěr i některé méně obvyklé, jakými jsou kolovrátek neboli flašinet, vozembouch a famfrnoch. Knihu doplňují zvukové ukázky nahrané na dvou gramofonových deskách s názvem *Instrumenty u zápisu*. Nahrál je komorní orchestr Československého rozhlasu a dětský sbor Severáček pod vedením Milana Uherka. Cílem publikace není podat dětem teoretický výklad, ale probudit v nich lásku k hudebním nástrojům a hudebně je tak „nenápadně“ vychovávat.

Mezi vydáním první a poslední Fischerovy knížky uplynula přesně čtyři desetiletí. Dvě z jeho posledních samostatných publikací pochází z roku 2006 a 2007 a jsou to v podstatě výběry z jeho tvorby nebo jakýsi stručný průřez. Obě vyšly v nakladatelství Grada v edici Pro rodiče.

Prvním souborem jsou *Hrátky z dětské zahrádky*, sbírka říkadel, malůvek, cvičení a hádanek. Setkáme se tu s Malovanými říkadly (které vyšly roku 1973 ve zhudebnění Jana Hanuše), Rýmovanými hádankami (viz následující kapitole), Povídaním s ozvěnou (Fischerovy oblíbené hrátky, zhudebněné Hanušem, Jurkovičem a dalšími) a částí Bude z tebe, bude, kde je uvedeno 56 říkadel o nejrůznějších povoláních. Závěrečná příloha obsahuje Praktický zpěvníček, obsahující téměř třicet zhudebnění autora Pavla Jurkoviče.⁶ Kniha sleduje Fischerův celoživotní záměr, tedy propojování veršů se zpěvem, malováním a jednoduchým pohybem. Zároveň tím připravuje mnoho motivací a her pro společně trávený čas rodičů s dětmi nebo učitelů s žáky v mateřských školách.

Druhý zmiňovaný soubor, *Pojďte si s námi hrát*, je volným pokračováním předešlé publikace. Poezie si opět klade za cíl iniciovat dětské hry, rytmus říkanek a písní je opět doprovázen jednoduchými malůvkami a návodem k pohybu. Kniha je rozdělena do čtyř oddílů. Veršování v malování je zaměřeno hlavně na výtvarné činnosti, Elce pelce kotrmelce spojují verše, melodie a pohyb a obsahují i návod na veřejná vystoupení a v části Hádej, hádej, neprohádej jsou uveřejněny Fischerovy hádanky vydané v samostatných publikacích. Poslední oddíl s názvem Šotek řadí v reklamách je věnován hrátkám se změnami v reklamních sloganech. Šotek Zagroškudlička si za pomoci čarovné baterky a kouzelné štětky pohrává s nápisy reklam a mění jejich významy. Obě zmíněné publikace tvoří skromnou rekapitulaci Fischerových veršů pro děti a vytvářejí tak nové možnosti pro práci a hry s poezií.

1. 4. 5 Autorské veršované hádanky

Rok po úspěšném vydání první knihy vychází sbírka *Přihořívá, hoří* (1969), v níž představuje nový žánrový okruh, který tvoří velkou část jeho díla. Jedná se o veršované autorské hádanky. Byla již o nich zmínka v kapitole o omalovánkách a leporelech, protože i tam tuto krátkou formu hojně uplatňuje.

⁶ O tom více v kapitole o Pavlu Jurkovičovi.

Sám básník popisuje zálibu v hádankách takto: „Hádanky byly odedávna oblíbenou hrou nejenom dětí, ale i dospělých. Děti o to více, že mají zálibu v hraní a odhalování tajemství, která se v hádankách skrývají. Každá hádanka je malým dobrodružstvím, kde se z oříšku musí vyloupnout sladké jádérko. V tomto případě jde o hádanky poetické, k jejichž rozluštění je třeba rozumu i fantazie. Děti musí pozorně vyslechnout a zažít krátkou básničku a pochopit smysl veršů, ve kterých je většinou zamlčený podmět.“⁷

Žánru hádanek se věnuje ve třech samostatných souborech. Kromě již zmíněného Přihořívá, hoří, jsou to pak *Hádej, hádej, neprohádej* (1987) a *Hádej, hádej, co to je?* (1991).

Roku 2002 vzniká velký výběr s názvem Špalíček hádanek, kde jsou uvedeny i některé z Fischerových veršovánek. Obsahuje více než 400 drobných hádanek, které se zaměřují na odlišné oblasti lidského života, hádají se zde pojmy abstraktní i konkrétní. Pro lepší orientaci je kniha rozdělena na šest tematických oddílů. Výbor pro nakladatelství Albatros sestavil Pavel Sýkora, ilustrovala *Marie Tichá* (nar. 1935).

Ve všech sbírkách jsou skrze text a především obrazový doprovod představovány věci a jevy z různých oblastí. Ilustrované verše postihují oblast přírodní – zvířata, jevy i prostředí (zajíc, blesky, les), oblast technickou (tramvaje), abstraktní představy (čas), věci z každodenního života (hřeben, odpadkový koš).

Autorem ilustrací k prvnímu a druhému hádankovému souboru je *Radek Pilař* (1931–1993), jeden z nejznámějších malířů dětských obrazů a kreseb. Sborník *Hádej, hádej, co to je?* ilustrovala *Blanka Robejšková* (nar. 1952).

⁷ FISCHER, Václav. *Hrátky z dětské zahrádky*. 1. vyd. Praha: Grada. 2006, 161 s. ISBN 80-247-1412-4.

2 Skladby pro dětské sbory

V sedmdesátých letech prožívá Václav Fischer jeden z prvních vrcholů své kariéry. Nepříznivý osud mu sice neustále hází „klacky pod nohy“, ale zároveň mu začínají vycházet první knížky pro děti a na jeho texty vzniká velké množství populárních písní, jež hrají známé české orchestry na koncertech i v rozhlase. Přes všechny mocenské zákazy je tak stále v povědomí veřejnosti.

V této době se navíc jeho texty stále více začínají uplatňovat ve sborové tvorbě. Mnoho skladatelů a sbormistrů potvrdí, že jeho verše si o zhudebnění přímo „říkají“. Důkazem je velký počet skladeb s jeho texty. Se světem sborového zpěvu je stále více v kontaktu, po roce 1975 se dokonce stává hlavním těžištěm jeho tvorby. Občasnou prací v rozhlase se seznamuje s několika hudebními skladateli, jimž poskytne své verše. Na to se nabalují další příležitosti.

Na přibližně 200 Fischerových textů vzniklo více než 130 cyklů pro dětské, ženské, mužské i smíšené pěvecké sbory, s nimiž mnohá tělesa sklízela velké úspěchy u nás i v zahraničí. Internetový portál České sbory.cz uvádí spolupráci např. s autory Janem Hanušem, Klementem Slavickým, Václavem Trojanem, Zdeňkem Lukášem, Otmarem Máchou, J. F. Fischerem, Miroslavem Raichlem, Petrem Ebenem, Věroslavem Neumanem, Jindřichem Feldem, Lubošem Slukou, Iljou Hurníkem, Ivanou Loudovou, Ivanem Kurtzem, Pavlem Jeřábkem, Otou Kvěchem, Jiřím Temlem, Jiřím Gemrotem, Pavlem Jurkovičem, Ivanem Hrušovským aj.⁸ Fischer dokázal psát filozoficky i společensky závažné texty pro dospělé, stejně tak ale i vtipné verše pro děti. Největšího uplatnění nalézá právě v dětských sborech, k nimž postupně „zběhl od popu pro jejich čistý pohled na svět a upřímnost projevu.“⁹ Některé texty použilo i více skladatelů.

Václav Fischer navíc velmi rád navštěvoval koncerty, kde byla prováděna díla na jeho texty. Účastnil se mnoha vystoupení po celé republice a seznamoval se při těchto příležitostech nejen s dalšími skladateli, ale také se sbory a jejich sbormistry, čímž vznikla mnohá přátelství. Koncerty navštěvoval i v pokročilém věku, kdy měl již velké zdravotní potíže a musel chodit o holích. Zvláště v těchto chvílích byl vždy věrně doprovázen manželkou Barborou.

Známí sbormistři té doby se mnohokrát výrazně zasloužili o provádění jeho děl. Fischerova vděčnost je zaznamenána v mnoha dopisech. Z nich můžeme poznat ale i odlišnou

⁸ *České sbory* [online]. 2015 [cit. 2015-05-22]. Dostupné z: <http://www.ceskesbory.cz>.

⁹ CHVÁLA, Jiří. *Václav Fischer* [online]. 4. června 2015 14:58; [cit. 2015-06-06]. Osobní komunikace.

tvář tohoto básníka. Zatímco ve svých verších opěvuje přírodu, hry, kamarádství a mnohé dětské radovánky, z nichž číší veselý optimismus, v dopisech je politicky nespokojený, bojovný. S mnoha přáteli si každým rokem zasílali novoroční přání. Fischer vytvořil vždy krátké P. F. ve verších. Jako ukázkou uvedme tři přání z archivu sbormistra Jiřího Koláře¹⁰:

- PF 2000 Když se láme století
čert z komína vyletí,
než se zlomí milénium,
dojede svět na opium
a natáhne bačkory
optimistům navzdory.
- PF 2003 Už delší čas se potápíme u dna
a ne a ne se vzhůru odrazit.
Buď v revíru nám řadí mrška škodná,
anebo malý parazit.
- PF 2007 Strakovkou se píseň nese:
škatulata, hejbejte se.
Navrhni si každý vládu
dle svých řádů, či neřádů,
aby vládla bez ohledů
na literu zákona,
poslouchala náповědu
partaje a patrona.¹¹

Jak je uvedeno v první životopisné kapitole, roku 1975 odešel do invalidního důchodu. Krátce proto pobyl i ve známé psychoterapeutické léčebně Sadská, patřící pod Psychiatrickou nemocnici Kosmonosy. I zde však vzniklo několik textů, což dokazují i některé dopisy, psané s jeho osobitým humorem. V jednom dopise například s nadsázkou sobě vlastní obhájuje, proč je jeho tvorba tak často určená dětem: „Jak doma, tak i tady v Sadské mě ujišťují, že můj mentální věk je tak asi 6 – 7 roků, což je klika, neboť při zákazu manuální práce s lopatou v dřívějších dobách mně vlastní se teď touto svou infantilností musím žít.“¹²

¹⁰ KOLÁŘ, Jiří. *Václav Fischer* [online]. 15. června 2015 11:22; [cit. 2015-06-16]. Osobní komunikace.

¹¹ Toto novoroční přání je parafrází textu Škatulata, hejbejte se, zhudebněného Janem Hanušem.

¹² Dopis Čestmíru Staškovi, 14. 2. 1976, Sadská. Uloženo v archivu Čestmíra Staška.

To, jak si užíval invalidního důchodu, potvrzuje i Alena Stašková: „Vždycky se chlubil tím, že si po zakázání intelektuální činnosti obstaral „papíry na hlavu“. Pak jen pokaždé říkal, jak je to bezvadné, že má zakázanou i tu lopatu. Proto, když říkal některé veršovánky, které už byly dost na hraně, věděl, že se mu nic nestane, protože se tím potvrzením vždycky obhájí.“¹³

V dalších dopisech Čestmíru Staškovi vždy zdůrazňuje svůj vděk za provedení jeho skladeb, i přestože vždy připiše poznámku typu: „Je u mě jedna výhoda. Vždycky je možné říci: netušil jsem, že je to cvok. A to je pro mě dobré vědomí pro řešení, kdybych někdy něco zkomplikoval, což při mé povaze není nikdy vyloučené.“¹⁴ To jen pro dokreslení jeho charakteru i přístupu k vlastní tvorbě.

Ve Fischerově korespondenci se sbornistry a skladateli můžeme najít reflexe navštívených koncertů, zmínky o plánování nových textů i provádění skladeb. Mnohdy zde ale také uvádí krátké básničky, které můžeme zařadit do kategorie tzv. pro dospělé. Tvoří výrazný protipól k závažným tématům textů pro smíšené sbory, odlehčeným písním z oblasti populáru i bezstarostným dětským hříčkám. Velmi rád si totiž hrál s prostopášími a škádlivými verši. To dokazuje i jeho poslední vydaná kniha z roku 2008, která je zároveň jeho jediným samostatným svazkem pro dospělé, s názvem *Prostopášné hanbalky*. Sebrané básně z mnoha let doplnil ilustracemi Jan Antonín Pacák. Tvoří celkem zajímavou tečku za jeho literárním působením i možná trochu překvapivý opak ke zbytku tvorby.

Seznam skladatelů, kteří zhudebnili Fischerovy verše je opravdu obsáhlý. Jedná se o jednoho z nejznámějších textařů na poli sborové tvorby, kde se řadí mezi Václava Čtvrťka, Jiřího Žáčka, Věru Provazníkovou a další velmi často zhudebňované básníky. Pro účely této práce se zaměříme na pouhý vzorek vzniklých děl. Nejprve začneme u Jana Hanuše, kde tvoří společné skladby významné procento jeho dětských sborů. Dále se zaměříme na Luboše Sluku, Petra Ebena, Martina Roháče (pseudonym Miroslava Raichla), Věroslava Neumanna, Pavla Jurkoviče, Ivanu Loudovou a Emila Hradeckého.

2. 1 Jan Hanuš

Jan Hanuš (1915–2004) je známý především jako autor rozsáhlých celovečerních děl, přesto tvoří skladby pro děti velmi podstatnou část jeho díla. Jak svým významem, tak kvantitou. S Václavem Fischerem, jemuž režim (stejně jako Hanušovi) znesnadnil umělecké

¹³ STAŠKOVÁ, Alena. Osobní rozhovor. Praha, 17. 4. 2015.

¹⁴ Dopis Čestmíru Staškovi, 14. 2. 1976, Sadská. Uloženo v archivu Čestmíra Staška.

působení, se seznámil na začátku 70. let. Paralela těchto dvou životů v uchýlení se k tvorbě pro děti je více než výrazná, možná i proto k sobě tito dva umělci měli tak blízko. Fischerovy texty jsou společně s lidovými verši nejpočetnějším zdrojem v jeho dětských sborech. V Hanušově pozůstalosti uložené v Českém muzeu hudby je uchováno i několik Fischerových dopisů, v nichž se domlouvá na vzniku nových skladeb. Z jejich společné práce jsou vytvořeny tři opusy.

Opus 72 obsahuje skladby pro školní sbory vytvořené v letech 1972 (*Měsíce, Toč se, větrníku!, Kánony, Střepinky z dětství*), 1976 (*Děti věci zvířátka*) a 1980 (*Říkadla pro Barborku*). Opus 79 pak písně pro předškolní děti a přípravná oddělení dětských sborů vznikající v letech 1973 (*Malované písničky*), 1975 (*Škatulata, hejbejte se!*), 1977 (*Do školy i na výlet*) a 1984 (*Malá muzika*). Pod třetí opus 108 jsou zařazeny dvě skladby ze sborových festivalů z let 1985 (*Sborová lípa*) a 1989 (*Píseň ptáčka na větvi*).

Opus 72

Měsíce

Písničky, říkadla, hádanky a pohádky pro děti na básně Václava Fischera, tímto podtitulem je doplněna pravděpodobně nejrozměrnější série dětských pěveckých sborů *Měsíce*, op. 72. Jedná se o 12 zhruba čtvrt hodinových pásem, každé věnované jednomu měsíci. Na takto velkém a náročném díle pracoval Jan Hanuš téměř nepřetržitě od ledna 1971 do července 1972. Poprvé spolupracoval se svým přítelem Václavem Fischerem, z jejichž společné tvorby toho následně vzniklo opravdu mnoho. Většina skladeb byla napsána pro spřátelené sbory, jen máloco v této době vznikalo na objednávku oficiálních institucí. Právě *Měsíce* jsou jednou z těchto výjimek. Na objednávku redakce pro děti a mládež Československého rozhlasu vytvořili Hanuš s Fischerem tento soubor, ve kterém se znovu zobrazují roční období ve svých typických znacích a proměnách. Na vznik cyklu Hanuš vzpomíná takto: „To jsou dohromady tři hodiny hudby! (Tedy asi jako 2 Janáčkovy opery.) Však také partitura je balík! Byly to galeje. Musel jsem psát a psát a psát, aby bylo vše včas hotovo pro rozpis a pro natáčení. Ale bavilo mě to. Rok jsem ovšem nedělal nic jiného.“¹⁵

Celá série je tvořena pro dospělého vypravěče, děti, dětský sbor a orchestr (sopranová zobcová flétna, příčná flétna (nebo pikola), hoboje, klarinet, fagot, lesní roh, trubka, bicí nástroje, dvojce housle, viola, violoncello, kontrabas, klavír, harfa). Při natáčení v rozhlase se

¹⁵ HANUŠ, Jan. *Labyrint svět, svědectví z konce času*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1996, 328 s. ISBN 80-207-0525-2. s. 197.

role vypravěče ujal herec Ladislav Pešek. Spolupráci s ním si Hanuš velmi pochvaloval, především pro jeho muzikálnost a naprosto precizní připravenost.

Jednotlivé části vždy začínají a končí znělkou. Toto sedmitaktí je totožné s úvodním motivem z první části Českého roku (trubka sólo). Po znělce následuje úvodní přivítání od daného měsíce, který rozmlouvá s dětmi. První písnička se nazývá podle měsíce a vrací se ještě v samotném závěru těsně před znělkou. Poté se střídají hádanky, říkadla (recitovaná i zhudebněná, pranostiky, drobné popěvky a pohádka. Výjimečně zde používá citace lidových písní (např. část *My tři králové z Braníku* využívá motivu známé koledy). Každému měsíci je tak zasvěceno pásmo, které střídá kontrastní formy a jejich proměnlivý charakter, zároveň má vše stejný rámeček.

Po dokončení všech pásem vytvořil Jan Hanuš ještě další soubor se stejným názvem, *Měsíce*. Tentokrát se však jedná o písničky pro školní dětské sbory s doprovodem klavíru. Jde o výběr dvanácti zmiňovaných úvodních písniček z rozhlasových cyklů, které nacházejí časté uplatnění v dětských sborech. Červenec je jednohlasý, květen trojhlasý, ostatní měsíce dvojhlasé, vše s prokomponovaným doprovodem. Tento cyklus byl vydán roku 1975 vydavatelstvím Supraphon. Jsou zde použity klasické ilustrace malíře Mikoláše Alše.

Děti, věci, zvířátka

Pro školní sbory napsal Hanuš roku 1976 drobný cyklus *Děti, věci, zvířátka*, op. 72/II. Obě existující verze jsou napsány pro doprovod kytary a flétny (pro zkušené hráče), liší se sborovým partem i řazením částí. První verze (op. 72/IIa) navíc obsahuje o jednu část víc: 1. Píšťalka, 2. Špačci, 3. Ozvěny, 4. Králík, 5. Májka, 6. Hádanka, 7. Vosa a bodlák, 8. Binovačka (Pomlázka). Píšťalka je určena chlapeckému sólu nebo sboru chlapců. Text o otloukání píšťalíčky podporuje part dřívek, jež svou rytmickou linkou provázejí celou část.

V následujících částech už Hanuš používá dvojhlasých sborových zpěvů. Zvláštní práce s textem využívá v části *Ozvěna*, kde nejprve sólo v mysteriózní náladě za doprovodu kytarového arpeggia recituje v přesném souladu se slovními přízvuky. Poté sbor vytváří ozvěnu, čímž vznikají samostatná slova. Jde o nápaditě vyřešené zhudebnění.

V lednu 1977 vznikla druhá verze pro jednohlasý sbor se stejným doprovodem. Řazení částí je zde takové: 1. Píšťalka, 2. Hádanka, 3. Špačci, 4. Májka, 5. Králík, 6. Ozvěny, 7. Vosa a bodlák. Melodie sboru je od původní verze mírně pozměněná, především v detailech. Jedná se nejčastěji o oktávové transpozice jednotlivých tónů nebo taktů.

Toč se, větrníku!

Věnováním Janince Pokorné je opatřena další část tohoto opusu, a sice cyklus snadných písní a říkadel pro dětský sbor s průvodem klavíru *Toč se, větrníku!*, op. 72/III. Stejně jako Měsíce má i tento soubor dvanáct částí, opět je zde znatelná spojitost s ročními dobami. Řazení jednotlivých částí však neodpovídá cyklickému plynutí času během roku.

Náměty textové předlohy čerpají z přírodních reálií a motivů: 1. Větrník, 2. Divoké husy, 3. Kominík, 4. Petrklíč, 5. Čáp, 6. Pampeliška, 7. Kuřátka, 8. Hádanka, 9. Kos, 10. Vrány, 11. Ježek. 12. Vánoční ukolébavka. Většina melodií ze zpěvního partu má říkankový charakter, který je ozvláštňen druhým hlasem a originálním klavírním doprovodem. Tento charakter je ztvárněn ve velmi melodických a dobře zpívatelných písních vhodných i pro méně vyspělé školní sbory.

Kánony pro dětské hlasy

Do stejného opusu je také zařazen čtyřdílný cyklus *Kánony pro dětské hlasy*, op. 72/IV. Tuto základní polyfonní techniku použil Hanuš pro dětský sbor s doprovodem klavíru nebo kytary, dále je možné použít další nástroje ad libitum (hoboj, příčná flétna, fagot, housle, violoncello). Cyklus je sestaven z těchto krátkých částí: 1. Hádanka, 2. Rak, 3. Na sv. Jiří, 4. Chlapci a vrabci. Předposlední díl je pro tři kánonické hlasy, ostatní díly pouze pro dva.

První část zhudebňuje (jak již název napovídá) Fischerovu oblíbenou formu dětských textů, tentokrát zašifroval mráz. Jednoduchá melodie je podložena pouze dvěma harmonickými funkcemi v kytarovém doprovodu. V druhé části, nazvané Rak, je v druhé polovině použito račího postupu, a to i v textu, je však pozměněn klavírní doprovod. Třetí díl je jako jediný a capella, navíc jako jediný pro trojhlas. O to prostší je jeho rytmická i melodická sazba. V poslední části klavír v předehře znázorní ptačí zobání a poté přichází znovu veselá melodie, ve které klavír vypomáhá oběma hlasům. Závěrečné glissando zastupující frnknutí vrabců je vtípnou tečkou za touto částí i celým cyklem.

Hanuš vytvořil i úpravu pro instrumentální doprovod malého orchestru - hoboje/flétny/houslí, klarinetu/2. houslí, kytary a fagotu/violoncella. Ta je však zcela totožná s původní verzí, dechové nástroje hrají totéž, co zpívají děti. Celý cyklus byl dotvořen v listopadu 1976. V Českém muzeu hudby je navíc uložena i německá verze tohoto souboru. Autorem překladu je Adolf Langer.

Střepinky z dětství

Z roku 1972 pochází cyklus melodramů – bagatel *Střepinky z dětství*, op. 72/V. Fischerovy básně jsou zde přednášeny za doprovodu klavíru. Ten výmluvně vytváří náladu jednotlivých částí, do nichž velmi kompaktně zapadají lyrické verše. Devítiminutový cyklus má tyto části: 1. Sněženka, 2. Beránci a beránky, 3. Heřmánek, 4. Hádanka, 5. Psaní pro babičku, 6. Káně, 7. Vánoce v lese. U většiny je součástí i zakomponování samotného názvu. Někdy již během doprovodu, jindy před začátkem následující části. Po čtvrté části je vsunut text bez doprovodu, který propojuje části Hádanka a Psaní pro babičku. Jan Hanuš zde opět prokázal svůj cit pro jazyk. Nejen z hlediska obsahového vnímání, ale i z hlediska deklamace a správných přízvuků.

Říkadla pro Barborku

Poslední částí opusu shromažďující skladby pro dětské sbory jsou *Říkadla pro Barborku*, op. 72/VI. Skladba z listopadu 1980 je dedikována vnučce Barborce Kuhnové. Jak napovídá název, říkadlovým charakterem se vyznačují Fischerovy bezstarostné texty i Hanušovo jednoduché zhudebnění pro dvojhlasý sbor. Hudebně však tuto skladbu (stejně jako mnohé další dětské sbory tohoto skladatele) povyšuje klavírní doprovod se svou harmonickou pestrostí. Říkadla mají tyto části: 1. Hra na říkadla, 2. Babí léto, 3. Husopaska, 4. Medard, 5. Hajný, 6. Marie a Václav, 7. Řebříček. Hanuš zde zároveň uplatňuje svůj skrytý pedagogický přístup a náročnost v každé další části zvyšuje. I tento princip používá v mnoha dílech pro děti.

Opus 79

Opus 79 je zaměřen na sbory nejmladších dětí, konkrétně přípravná oddělení, mateřské školy a první třídy základních škol. Cílem všech těchto cyklů je přichystat pro mnohé děti jejich první setkání s hudbou. Hanuš se snaží, aby byl tento zážitek co nejpestřejší, čehož dosahuje skrze několik důležitých činitelů.

Opět je zde vhodné uvést jednu z částí jeho nakladatelské závěti: „11) V předškolním a školním věku se vytvářejí základy a předpoklady pro harmonický rozvoj každého jedince. Nelituj námahy, bude-li se jednat o hudební a estetickou výchovu těch nejmenších.“¹⁶

¹⁶ HANUŠ, Jan. *Labyrint svět, svědectví z konce času*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1996, 328 s. ISBN 80-207-0525-2. s. 182.

Dle tohoto bodu zkomponoval mnoho děl, ale zároveň tuto zásadu uplatnil při vydavatelské práci. Podílel se například na vydání sborníku písní pro mateřské školy Skřivánek (Panton 1973). Tento soubor obsahuje 60 písní od různých autorů (např. E. Strašek, V. Bláha, K. Hába, J. Kříčka, J. Jindřich), Hanuš se společně s Viktorem Kalabisem podílel na hudební revizi a instrumentaci. V úvodu sborníku jsou sepsány poznámky k doprovodu a nástrojovému obsazení, následuje část o pohybovém vyjádření písní (vytvořila Božena Viskupová) a poté základní metodické pokyny (sepsal Petr Jistel). Hanuš tímto podporuje estetickou hudební výchovu komplexně, stejně jako v několika jeho autorských cyklech.

V době, kdy píše první část zařazenou pod tento opus, má již skladatel bohaté zkušenosti s tvorbou pro děti, zná tedy rozsah dětských hlasů apod. Dále se snaží hledat atraktivní texty, kterým děti snadno porozumějí a budou si je rády zpívat. Opět se proto vrátil k Václavu Fischerovi.

Malované písničky

Jan Hanuš se snažil vytvářet díla, ve kterých se děti mohou aktivně zapojit i jinou činností než zpěvem. Vzniká tak například Malá muzika, kde děti hrají na orffovské nástroje, pionýrské písně Do školy i na výlet, které vyprávějí o zájmech mladých pionýrů, nebo *Malované písničky*, op. 79/I, v nichž je velký důraz kladen na výtvarnou stránku celého díla.

Toto polyestetické dílo vzniklo díky třem mužům, jejichž podíl na vzniku je prakticky rovnocenný. Texty sepsal Václav Fischer, zhudebnil je Jan Hanuš a obrázky nakreslil Zdeněk Seydl. Výtvarné kresby i témata písniček nabádají děti k vlastnímu kreativnímu tvoření. Vydání z roku 1973 mimo to obsahuje i návod k jednoduchým pohybovým činnostem.

Původně vznikly dva soubory vytvořené jako jakási plynulá pásma, na jejichž začátku i konci zazněla krátká instrumentální znělka. Poté však vznikl jeden cyklus sdružující všech devatenáct písniček dohromady. Panton jej vydal s Fischerovými texty, Seydlovými ilustracemi a Hanušovou úpravou pro jednohlasý sbor a doprovod „komorní skupiny normálních i dětských nástrojů“,¹⁷ konkrétně pro dvě zobcové flétny, piano (celestu), kytaru, foukací harmoniku, xylofon, zvonkohru, metalofon, triangel, bubínek, činelky, tamburínu, různé improvizované bicí nástroje (poklice, hrnečky, skleničky, měchačky, valchu apod.), housle a violoncello. Vzniká tak cyklus kde se dětem dostává na vysoké umělecké úrovni estetického zážitku v netradiční úplnosti (literární, hudební i výtvarné).

¹⁷ Viz originál partitury, uloženo v ČMH.

Malované písničky I jsou věnovány „Strýčku“ Petrovi – malíři, muzikantovi a pedagogovi a jsou sestaveny z těchto částí: 1. Znělka, 2. Maluj, malý malíři, 3. Zobání, 4. Sníh, 5. Déšť, 6. Tráva, 7. Hvězdy, 8. Klubíčko, 9. Rozhlas po drátě, 10. Cesta, 11. Pan Malíř už domaloval, 12. Znělka. Tento první soubor byl dokončen 15. 12. 1973 a byl sestaven do pásma prokládaného kratičkými texty. Celková doba trvání je asi 15 minut. V části Rozhlas po drátě Hanuš používá citaci lidové písně, tentokrát se jedná o melodii Když jsem plela len.

Druhé pásmo s názvem Malované písničky II je věnováno Janince Pokorné a má tyto části: 1. Znělka, 2. Maluj, malý malíři, 3. Vlnky, 4. Ryby, 5. Hadi, 6. Počítadlo, 7. Strom, 8. Plot, 9. Zašívání, 10. Koláče, 11. Sluníčko, 12. Pan malíř už domaloval, 13. Znělka. Téměř čtvrthodinový cyklus byl dokončen na Štědrý den roku 1973.

Tyto písničky mají mnoho variant k využití, záleží na prostředí a možnostech. Je možné je zpívat s rodiči doma, ve školce s doprovodem klavíru, příp. dětských nástrojů, nebo lze provést skladbičky s doprovodem zmíněného komorního seskupení v koncertním provedení. A to buď jako pásmo, nebo samostatná čísla.

Původně se jednalo o písničky s krátkým textem, ale Fischer později připsal na Hanušovo přání další sloky, což byl pro něj takto zpětně celkem nelehký úkol.¹⁸ Základní výtvarný nápad se těžko v dalších slokách rozšiřoval, proto používá spíše jiných výrazových prostředků k obměně základní ideje.

Na závěr je třeba vyzdvihnout výtvarnou stránku celého souboru. Nejen skrze ilustrace, ale i díky literárním textům se zde děti seznamují se základními technikami malířů od jednoduchých teček (Zobání) a čárek (padající Sníh a Déšť) až po kolečka (Koláče, Sluníčko).

Škatulata, hejbejte se

Cyklus *Škatulata, hejbejte se*, op. 79/II, určený pro děti v mateřských školách, zhudebňuje opět texty Václava Fischera. Původně šlo o krátké písničky s doprovodem klavíru o jedné, maximálně dvou slokách. Na Hanušovo přání pak Fischer dotvořil další sloky, jak dokládá jejich soukromá korespondence.¹⁹

Tento soubor byl vydán společně s Písničkami do školy Václava Felixe roku 1975 v Olomouci v rámci IV. Olomouckého festivalu dětských pěveckých sborů a má tyto části: 1. Stolečku, prostři se!, 2. Odpočinek, 3. Cirkus Kaštánek, 4. Modelina, 5. Škatulata, hejbejte se! Původně nazvaný cyklus Písně pro mateřské školy pak Hanuš sám pojmenoval podle poslední části souboru. Opět je dokladem propojení hudebních činností a pohybu.

¹⁸ Viz Fischerův dopis Hanušovi, bez datace, uložen v ČMH.

¹⁹ Dopis od Václava Fischera z 13. 3. 1973 Janu Hanušovi, uchováno v ČMH.

Do školy i na výlet

Roku 1977 sepsal Rudolf Siebr práci s názvem *Nové cesty* v pentatonice. Hanuše pentatonika i popsané způsoby využití inspirovaly k vytvoření cyklu s názvem *Do školy i na výlet*, op. 79/III. Autorem slov je i nyní Hanušův přítel Václav Fischer, který tentokrát dostal již hotové písně a měl k nim doplnit text.²⁰ Ve skice uvádí jako název Pět pentatonických písní pro pilné pionýry. Toto pojmenování vystihuje tematiku celého cyklu.

Písně jsou určeny pro jednohlasý pionýrský sbor bez doprovodu, v autografu je poznámka, že skladba má zároveň sloužit jako podklad ke školní improvizaci na orffovské nástroje, to je však jediná zmínka o instrumentálním doprovodu.

Cyklos má tyto části: 1. Z našeho herbáře (pro botanické kroužky), 2. Mraveneček (pro přírodovědné kroužky), 3. Noční hlídka (tábornická), 4. Na výlet (vlastivědný kroužek), 5. Čestná stráž (u pomníčku). Jak je připsáno u názvu jednotlivých částí, písně jsou zaměřené na různá odvětví mladých pionýrů. Nejedná se tedy o písně pro mateřské školy (na rozdíl od ostatních v tomto opusu), ale svou jednohlasou sazbou je zařadil k těmto jednodušším celkům.

Malá muzika

Čtvrtým cyklem zařazeným pod opusové číslo 79 je *Malá muzika* (1984), v původní skice byla nazvána jako Dětská kapela. Jedná se o čtyři drobné písničky pro děti předškolního věku: 1. Zvonkohra, 2. Dřevěná písťalka, 3. Bubeníci, 4. Malá muzika. Ve všech částech zpívají děti s doprovodem nástroje, o němž právě vypráví. Fischerův text je pro děti přitažlivý i díky mnoha citoslovcím, která napodobují hru na nástroje.

Ve třetí části se Hanuš rozhodl pro samotnou rytmickou recitaci s doprovodem orffovských nástrojů. Nejprve se postupně představí tři skupiny, každá recituje v jinak vysoké hlasové poloze, na závěr zazní tímto způsobem vytvořený „recitovaný trojzvuk“ s doprovodem dřívek, činelek a bubínku. Poslední část tvoří jakýsi souhrn, proto děti zpívají za doprovodu zvonkohry, zobcové flétny, dřívek, činelek a bubínku. Melodie v závěru této části čerpá z lidové písně *Když jsem já sloužil*. Naznačuje to text i hudba. Oba autoři tak vtípně naznačili onu inspiraci a navíc připojili i poznámku, aby si děti samy zkusily uhádnout, o jakou píseň jde, a naučit se ji.

²⁰ V pozůstalosti Jana Hanuše je dochován dopis Václava Fischera ze 7. 8. 1977, kde píše Hanušovi několik upřesnění k textu a přemýšlí nad názvem.

Opus 108

Pod toto opusové číslo zařadil Hanuš tři skladby, které jsou si velmi blízké svým tématem i charakterem. Všechny totiž oslavují krásu zpěvu, obzvlášť sborového. Není proto divu, že našly několikrát uplatnění na mnoha festivalech a soutěžích, buď jako povinná píseň, nebo festivalová znělka. Kromě dvou níže uvedených sem patří ještě dvojsbor Chvála písně na texty Vladimíra Šefla.

Sborová lípa

První část třetího opusu, do kterého jsou řazeny skladby s texty Václava Fischera, je nazvána *Sborová lípa*, op. 108/1. Vznikla však pod jiným názvem, a sice Jirkovská lípa. V autografu je uvedena datace dokončení na 2. 10. 1985, zároveň je zde věnování Jaroslavu Cyrusovi a jeho sborovým dětem k 40. výročí jejich působení. Po dvou letech skladbu revidoval, aby mohla být uvedena v rámci soutěžního festivalu Svátky písní Olomouc 1989. Tento festivalový ročník byl věnován Hanušově tvorbě, proto byla také při této příležitosti *Sborová lípa* společně se čtyřmi dalšími vydána ve sborníku *Chvála písně*.²¹

Jedná se o trojhlasý sbor s doprovodem klavíru, text je jakousi obraznou poctou krásě sborového zpívání. Skladba vyžaduje plný zvuk, je tedy vhodná pro početnější tělesa, aby vynikl její slavnostní ráz. To podpoří i klavír vstupující do akordických souzvuků sboru. Svým charakterem je skladba vhodná jako festivalová znělka nebo úvodní skladba koncertu.

Píseň o ptáčkovi na větvi

Poslední část tohoto opusu opěvuje stejné téma jako dvě předchozí písně. Opět se jedná o oslavu zpěvu a radost z něj. *Píseň o ptáčkovi na větvi*, op. 108/3 byla napsána v únoru roku 1989 na objednávku festivalu dětských pěveckých sborů Svátky písní Olomouc, kde zazněla jako závěrečný zpěv všech vystupujících dětí. Veselá píseň pro trojhlasý sbor je doplněna bohatě prokomponovaným klavírním doprovodem.

Holubička bílá

Roku 1972 zhudebnil Jan Hanuš další Fischerovu báseň, tentokrát o dvou slokách, tedy spíše menšího rozsahu. Vznikla tak píseň pro dětský sbor a klavírní doprovod *Holubička*

²¹ Společně se *Sborovou lípou* zde byly vydány tyto sbory: *Chvála písně*, *Veselý den*, *Kánony pro dětské hlasy* a *Píseň o ptáčkovi na větvi*.

bílá, Sbo 10.²² Text, kde bílá holubice symbolizuje mír, zpívá sbor jednohlasně, v závěrečném šestitaktí vytvoří jednoduchý dvojhlas. Klavír doprovází velmi jednoduše v klasické harmonii.

Tato jednoduchá skladbička byla roku 1976 Hanušem přepsána pro sbor s doprovodem malého komorního orchestru s následujícím obsazením – flétna, klarinet, zvonkohra, triangel, dvoje housle, viola, violoncello, kontrabas.

2. 2 Luboš Sluka

Luboš Sluka (nar. 1928), jeden z předních českých skladatelů soudobé hudby, čerpá ve své tvorbě z mnoha novodobých skladebných technik a směrů, které zasazuje mezi prvky tradiční hudby. Dokazují to i jeho tři skladby pro dětský sbor na texty Václava Fischera. Všechny vznikly v 80. letech, liší se však používanými technikami, obsazením i náročností. Z roku 1983 pocházejí *Čekání na Ježíška* a *Praha – Tokio*, kantáty pro vyspělé sbory s klavírním doprovodem, z roku 1988 podstatně snazší, ale rozměrnější *Beránci a beránky*.

Praha – Tokio

Osmiminutovou kantátu pro dětský (ženský) sbor a klavír s názvem *Praha – Tokio* věnoval Sluka „Kühnovu dětskému sboru, sbormistru Jiřímu Chválovi, klavíristce Božence Kronychové a jejich přátelům v Japonsku u příležitosti koncertního turné po Japonsku (Tokio, Tokushima, Hirošima, Kobe, Minakuchi, Yokohama)“²³ v témže roce. Fischer přichází se zcela novou tematikou, oproti ostatním textům pro dětské sbory neobvyklou, závažnější. V hudbě a její síle nachází spojnicí mezi naší zemí a Japonskem. Na závažnosti dodávají skladbě tyto tři paralelní dvojice měst: *Praha – Tokio*, *Lidice – Hirošima*, *Ležáky – Nagasaki*. Na tomto základě Sluka pracuje s hudebním materiálem při komponování.

Zatímco u názvů metropolí pracuje s pentatonikou a harmonicky průzračnými souzvuky, u ostatních měst, jež jsou spojena s tragickými událostmi, používá chromatiku a podstatně pestřejší harmonie vycházející z různých módů. Ty svou nelibozvučností umocňují připomínku známých masakrů. Tím, že autor tyto dvě plochy stále střídá, je pro posluchače orientace v hudbě o něco snazší. Malou osu celé skladby může vytvořit opakování určitých motivů, které jsou prokládány náročnými úseky zahuštěné harmonie, kvartových akordů a netradičních sekvencí. Na samotný závěr, kde je zopakován verš „Předejte dál to krásné

²² Bez opusového čísla, označení Sbo 10 vychází z Müllerova Autorizovaného seznamu skladeb.

²³ SLUKA, Luboš. *Beránci a beránky*. 1. vyd. Praha: Editio musica humana. 2014. 52 s. ISMN 979-0-706554-00-6, s. 2

poselství“, přichází harmonicky průzračná část *Maestoso*. Tento kratičký úsek je v úplném kontrastu ke zbytku skladby a silně připomíná vokální hudbu Bohuslava Martinů. Ta je však hned nahrazena pentatonickými hřmotnými souzvuky. Exotický charakter podpoří kromě pentatoniky a dalších modů i nepravidelný rytmický půdorys. Vokální part je intonačně dosti náročný, střídá se jedno, dvoj a trojhlas.²⁴

Čekání na Ježíška

Druhá Slukova kantáta pro dětský sbor, *Čekání na Ježíška*, má s tou předchozí mnoho společného. Vznikly velmi brzy po sobě a ve vokálním partu se opět střídá unisono a vícehlasy, doprovázeno harmonicky pestrým klavírem a výraznou melodií sólového klarinetu. Pěvecky neobsahuje intonačně náročné skoky, hlasy jsou vedeny přirozeně. Opět však hojně pracuje s modalitou a alterovanými akordy. Soubor je rozdělen na čtyři části: 1. Úvod, 2. Za kamny, 3. Adventní, 4. Štědrý večer. První část je pouze instrumentální, v ostatních jsou použity Fischerovy verše s předvánoční a vánoční tematikou.

Beránci a beránky

Velmi odlišný od předchozích dvou kantát je soubor *Beránci a beránky* z roku 1988, hrátky pro dětský sbor, sóla, pastýře (recitace) a komorní orchestr. Přibližně dvacetiminutový cyklus ze čtrnácti částí je vhodně využitelný pro mládežnické instrumentální soubory ke společné hře. Důmyslná instrumentace také umožňuje drobné úpravy dle aktuálního složení orchestru. Je psána pro následující sestavu: flétna, hoboj, dva klarinety, fagot, lesní roh, trumpet, trombón, perkuse, klavír, varhany, dvoje housle, viola, violoncello a kontrabas.

Poetický text Václava Fischera vypráví o beráncích pasoucích se na zelených loukách a beránkách z modrého nebe. Jednotlivé části působí dojmem výtvarných obrazů, které buď mohou inspirovat ke vzniku takovýchto textů, nebo mohou být naopak inspirovány takovými texty. Názvy částí mnohé napoví: 1. Úvodní melodram, 2. Dva beránci, 3. My jsme ti beránci (představovací), 4. Berany duc, 5. Strašidelná, 6. Čertovská, 7. Hasičská, 8. Bílá doba, 9. Máme most, 10. Padák, 11. Měsíčná noc, 12. Na nebi, 13. Dobrou noc hvězdy, 14. Dobrou noc ptáci.

Bez zpěvu zůstává pouze první část, nazvaná Úvodní melodram. Tam, jak již název naznačuje, je do hudby recitován počáteční text. Hudba zde působí především jako podbarvení pronášenému slovu, avšak zahuštěné akordy vytvářejí velmi zajímavý harmonický

²⁴ Tato skladba je svým charakterem podobná např. Řeckému slovníku Petra Ebena.

vývoj celého klidného úvodu. V dalších částech používá různých technik, nápaditých postupů, často v netradičních, ale dobře čitelných harmoniích. Setkáme se s jednoduchými prvky jazzu i populární hudby, novoklasicismu i impresionismu. Časté je opět využívání módů, a to nejen starých církevních. Vokální melodie má lidový charakter, místy až říkankovitý, pracuje s předvětím a závětím. Z velké části je psána v lidovém dvojhlasu. Velkou nevýhodou je nízká hlasová poloha, nejčastěji v oktávě mezi g a g1. Výš děti zpívají jen výjimečně.

Beránci a beránky jsou vhodné jak ke koncertnímu ztvárnění, tak i např. jako rozhlasové pásmo nebo doprovod k výtvarnému zpracování tohoto námětu. V jednotlivých částech pracuje Luboš Sluka s daným materiálem kontrastně, aby vždy vystihl atmosféru daného dílu. Zazní tak strašidelné souzvučky, ve kterých je (např. pomocí zmenšených sekund) zvýšeno napětí, nebo lyrické pasáže v impresionistické části *Měsíčná noc*. Celá skladba se uzavírá klidnou, ale nesmírně působivou částí, ve které se na závěr děti šeptem rozloučí: „Dobrou noc“.

2. 3 Petr Eben

Petr Eben (1929–2007) je právem řazen mezi nejznámější skladatele české soudobé hudby. Je autorem děl zasahujících do několika žánrů hudby artificiální, pro dětské sbory napsal mnoho skladeb. Od těch nejjednodušších po vyspělá koncertní díla. Fischer spolupracoval s Ebenem vedle často uváděného souboru *Elce pelce kotrmelce*, k němuž básník vytvořil i pohybový doprovod, ještě na několika drobnějších cyklech.

Elce pelce kotrmelce

První knihy začínají Fischerovi vycházet až ve středním věku. Mimo drobné útvary jako omalovánky a leporela, má Fischer ve svých 45 letech vydané pouze dvě samostatné knihy (*Jarní kolotoč* a *Příhořívá, hoří*). Pak ovšem přichází z tohoto hlediska velmi produktivní období, kdy v 70. a 80. letech vzniká přes deset dodnes oblíbených svazků.

Třetí a čtvrtá vydaná kniha přináší do jeho tvorby nový okruh. Začíná spolupracovat s hudebními skladateli a vznikají tak díla s estetickovýchovnými funkcemi. Prvním dílem s edukačním záměrem je kniha *Elce pelce kotrmelce* (1973).²⁵ Na tomto komplexně pojatém souboru zhudebněných básní pro mateřské školy nebo přípravná oddělení dětských sborů

²⁵ Vychází tedy ve stejném roce jako další cyklus s podobným zaměřením, *Malované písničky*.

spolupracoval právě s Petrem Ebenem. Ten v tomto cyklu zhudebnil 53 jednoduchých Fischerových textů.

Vydání z roku 1973 obsahuje zpěvníček se zhudebněnými verši, metodiku, cvičebníček a nahrávku na gramodesce. Propojuje se tak hudební, textové, pohybové i výtvarné umění v jeden celek. Metodika nabízí různé způsoby využití. Lze použít dílčích metod (učení říkadél, zpívání písniček, poslech nahrávky) nebo celku jako takového, vytvářet různá pásma, koncertní vystoupení atd. U každé písničky je námět ke cvičení, rozepsané pohyby a také význam, kde je vysvětleno, na jaké části těla se tentokrát soustředí. Všechny texty jsou navíc propojeny dodatečně vytvořenou textovou linií, která propojuje oněch 53 písní do jednoho kompaktního pásma.

Tento cyklus je pro své mnohostranné didaktické záměry k rozvoji pohybově-estetické výchovy vhodný pro mateřské školy. Ebenovy melodie navíc ctí hlasové dispozice malých zpěváků, a proto jsou jednotlivé části často řazeny do repertoáru přípravných oddělení dětských sborů. Stále častěji zní výběr písní také na vystoupení baletních přípravků. Fischerovy drobné texty vyprávějí o zvířatech (Velbloud, Ryba, Vrabec, Stonožka, Zajíc), o květinách (Šalvěj, Sedmikráska), o různých činnostech (Drbání, Lakování, Máchání, Plavání), o povoláních (Dřevorubec, Kovář, Zámečníci) aj.

Kapitolu o cyklu *Elce pelce kotrmelce* doplníme vzpomínkou Pavla Jurkoviče na natáčení tohoto cyklu a první seznámení s Fischerem: „Bylo to v roce 1972, kdy jsem se poprvé setkal s Václavem Fischerem. Natáčely se tehdy *Elce pelce kotrmelce* od Petra Ebena, ostatně stále jedna z nejkrásnějších písňových kompozic pro malé děti. Dodnes vidím a slyším liberecký Severáček (...) a Jiřinu Uherkovou přivolávající děti k odpočinku, vedle ní stejně pozorný štíhlý muž, zvoucí občas děti ke krátkému cvičení. Tento úkon výtečně přispíval k lepšímu výrazu písniček, které byly určeny k pohybu. Ta atmosféra jedinečné spolupráce a pěveckého výkonu okouzila tehdy celou tu partu orffovských muzikantů, již jsem měl na starosti.“²⁶

Zamrzlé písničky

Drobný soubor *Zamrzlé písničky* získal ve druhém ročníku skladatelské soutěže Olomouckého festivalu dětských pěveckých sborů (1977) 2. cenu. Soubor má osm částí: 1. Malíř mráz, 2. Vrány, 3. Studánka, 4. Metelice, 5. Klouzačka, 6. Rolničky, 7. Koulovačka, 8. Vánoce v lese. Jedná se o dvojhlasé písničky, kde je druhý hlas tvořen jednoduchým

²⁶ JURKOVIČ, Pavel a Václav FISCHER. *Co slabika, to muzika: aneb od říkadla k písničce, od písničky k pohádce*. Praha: Muzikservis, 2001, 78 s. ISBN 80-862-3314-6. s. 3.

ostinatem. Jediná Klouzačka má hlavní melodii vedenou v paralelních terciích, k nimž spodní hlas zpívá stále dokola motiv říkadla Koleda, koleda, Štěpáne.

Vše je doprovázeno orffovskými nástroji, jejichž předepsaný instrumentář je možné obměnit podle individuálních možností, případně zcela vynechat či nahradit klavírními nebo kytarovými ostinaty. Každá část má dvě sloky, vždy se zimní tematikou. Ostinata jsou podložena buď krátkou částí nějakého verše („tíše, tíše, jako dech“), nebo citoslovcem („krá“).

Šťastnou cestu

Pro Olomoucký festival dětských pěveckých sborů vzniklo roku 1974 pásmo písniček pro jednohlasý sbor a klavír, nazvané *Šťastnou cestu*. V cyklické formě rouda jsou jednotlivé části prokládány veselým refrémem, který se však pokaždé obměňuje. Text vypráví o cestování na různá místa, ale hlavně různými dopravními prostředky. Na nich je závislé pozměnění refrénu i sloky. Postupně se vystřídá pěší chůze, jízda na saních, cyklistické kolo, autobus, plachetnice, vzducholod' a raketa. Zapojuje i části z jiných cyklů (př. Jede kozel na kole z Elce pelce kotrmelce). Skladba prochází mnoha tempovými změnami i proměnami nálad, a to při jejím rozsahu vytváří pestré pásmo, které je navíc obohaceno Ebenovým doprovodem s místy netradiční harmonií.

2. 4 Martin Roháč

Tato kapitola bude (možná překvapivě) věnována dvěma klavírním cyklům. Je tak učiněno z jediného důvodu, a to představení textů Václava Fischera jako inspiračního zdroje pro instrumentální hudbu, přestože i zde může být vokální složka součástí.

S výmluvným názvem *Co se hraje, to se zpívá* vyšla roku 1976 první řada klavírních písniček Martina Roháče (alias Miroslava Raichla (1930–1998)). Neobvyklé úpravy pro tři ruce slouží pro první společné hraní žáka a učitele. Pedagog doprovází jednohlasou melodií malého klavíristy, která je podložena veselým textem. To přináší mnoho způsobů využití i kreativní tvořivosti. Žák se může např. nejprve naučit písničku zpívat a pak ji sám hledat na klaviatuře, celkově prověřuje muzikálnost dětí a schopnost hraní a zpívání zároveň. První sešit obsahuje tyto písně: 1. Vláček do zelena, 2. Dvě panenky, 3. Sluníčko zapadá, 4. Mráček se mračí, 5. Mraky hoří, 6. Smeták, 7. Mraveneček, 8. Lodičky z kůry, 9. Komár a husy, 10.

Strašidelný duch, 11. Na Vltavě v Podskalí, 12. Vosy, 13. V mlhách, 14. Starý hroch, 15. Na kolotoči.

O rok později byla vydána i druhá řada, tentokrát pro čtyřruční klavír se zpěvem. Oproti prvnímu dílu očekává tedy již zkušenějšího žáčka. Možností k provedení je opět mnoho, vhodné je například zapojit sólového zpěváka a čtyřručně ho na klavír doprovodit. Druhá řada je sestavena z těchto písní: 1. Vrabec, 2. Babka s dědou, 3. Dva kováři, 4. Truhlář, 5. Píšťalka, 6. Sníh, 7. Pink-ponk, 8. Ozvěny, 9. Lekce za injekce, 10. Loupežník, 11. Jabloň, 12. Medvědi. Autorkou klavírní revize obou dílů je Vlasta Škampová. Ta také opatřila všechny skladby technickými poznámkami a detailním prstokladem, aby lépe posloužily při domácím hraní rodičů s dětmi.

2.5 Věroslav Neumann

Hudební skladatel Věroslav Neumann (1931–2006), bývalý ředitel Pražské konzervatoře, působil ve svém mládí jako sbormistr a umělecký vedoucí několika souborů různých úrovní. V oblasti kompozice se proslavil svými skladbami pro dětské sbory, které se objevovaly na repertoáru mnoha sovětských sborů, i náročnějšími díly závažnějšího obsahu.²⁷ Vokální hudba zabírá velké procento jeho tvorby, instrumentálním dílům se věnoval především v pozdějším věku. Václav Fischer mu svými verši posloužil k vytvoření několika souborů, a to ve velkém časovém rozptylu. V této kapitole budou zmíněna tři díla z různých období tvorby. První z roku 1980, druhá z roku 1998, třetí vznikla již v novém tisíciletí. Liší se náročností i tematikou. Fischerovy verše se však ve všech případech vyznačují veselým charakterem a používáním aktuálních jazykových prostředků, díky čemuž jsou v dětských sborech s oblibou zpívány.

U nás v kapele, Roztančíme celou zem

Na Jirkovské skladatelské soutěži zvítězilo v průběhu let mnoho skladeb na slova Václava Fischera. Roku 1980 se konal 19. ročník této známé soutěže dětské sborové tvorby a úspěch zde sklidily dvě skladby Věroslava Neumanna, *U nás v kapele a Roztančíme celou zem*. Text druhé zmiňované písně je zhudebněn v homofonním trojhlasu za jednoduchého klavírního doprovodu. Autor sám skladbu s oslavným charakterem označil jako finální. Nálada celé písně je velmi pozitivní, stejně jako její slova.

²⁷ Často je prováděn např. jeho dívčí sbor Nářek opuštěné Ariadny podle Monteverdiho.

Píseň *U nás v kapele* už naštěstí tolik nepodléhá tendenčnosti doby. Polkové rytmicko-melodické postupy naznačí hned v úvodu, o jaký typ hudby se jedná. Sbor zpívá jednohlasně veselé verše o příhodách popletené kapely. U jednohlasu zůstávají i v refrénu, při jehož závěrečném opakování se přidá i nadzpěv. Zábavný text je doprovázen převážně příznávkovými rytmy klavíru.

Písničky k 25 letům Tachovského dětského sboru

Jak již bylo zmíněno, Neumann byl v mládí aktivním sbormistrem a následně spolupracoval s několika (převážně dětskými) sbory. K výročí 25 let od založení Tachovského dětského sboru byl vydán roku 1998 zpěvník s názvem *Písničky Věroslava Neumanna na texty Václava Fischera*. Je zde uvedeno pět samostatných písní: Pampeliška, Hrady a zámky, Už ůň brekeke, Naše rodina a Madla.

Neumann používá chromatické postupy a harmonie s náznaky jazzu. Sborový part je rozepsán pro dva prolínající se samostatné hlasy nebo homofonní trojhlas. Předpokládá se tedy zkušenější sbor s vytrénovanou hlasovou technikou. Sbor je harmonicky podpořen klavírním doprovodem, který všechny písně zpestřuje především po rytmické stránce.

V textech z konce 90. let jsou použity moderní výrazy a aktuální jazyk pro děti dobře srozumitelný. Tím, že se nejedná o písně pro začínající zpěváčky, se nemusí autoři omezovat ani v rozsahu, a tak mají skladby více slok. Fischer umí svůj talent uplatnit jak v jednoduchých říkadlech, tak i v zábavných textech vyprávěcího charakteru. Rád navíc píše písně z různých prostředí, kde vyjmenovává, co se kde děje. Jedním z takových je například výše zmíněná *U nás v kapele*, dalšími jsou v tomto vydání uveřejněné *Hrady a zámky* a *Naše rodina*. V *Hradech a zámcích* vypráví o Karlštejně, Kokoříně, Křivoklátu a Kosti, o zbrojnoších na cimbuří i o „průvodci s hlavou dohola, co mele pantem dokola.“ V písni *Naše rodina* zas vyjmenovává, jak to chodí v jedné veselé domácnosti. Hraje si s dvojsmysly i frázemi a v celku to pak tvoří zajímavý výčet, který Neumann střídavě rozdělil mezi dva hlasy. Jednotlivé sloky jsou v kontrastu s refrémem v homofonním trojhlase za doprovodu klavírních příznávek.

Co nového ve sboru

Pro Sušický a Tachovský dětský sbor vznikl roku 2002 cyklus *Co nového ve sboru*. Tentokrát jde o propojený soubor, jehož tři části (*Motýlek*, *Mdlo*, *Naše klavíristka*) však lze provádět i samostatně. Veselé písně předpokládají i scénickou akci, aby vynikla pointa všech částí, které vyprávějí o příhodách ze sborového života. V první se sbormistrův motýlek u krku

proměnil v motýla, ve druhé omdlí nejprve několik dívek a na závěr i dirigent. Třetí část popisuje nervózní klavíristku, které popadaly noty na zem během soutěžního vystoupení. Určitý podíl celkového efektu tak závisí i na scénickém provedení.

Tento cyklus je věnován dětským sborům ze Sušice a Tachova, jejichž hlavními sbormistry jsou pánové Josef Baierl a Josef Brabenec. Role sbormistra je zde tedy psána pouze pro muže. Sborový part je zde snazší než v předešlé sbírce. Nejčastěji se zde objevuje dvojhlas, v závěrečných akordech i trojhlas. Písňe jsou jednodušší i po stránce harmonické, která je podstatně průzračnější. Tomu odpovídá i klavírní doprovod.

2. 6 Pavel Jurkovič

S Pavlem Jurkovičem (1933–2015) spolupracoval Fischer hlavně v novém tisíciletí. Jak je již uvedeno výše, setkali se na natáčení cyklu *Elce, pelce, kotrmelce* nebo pak u vzniku nahrávky *Zlatý klíček* od puky Ivany Loudové, o němž se zmíníme v následující kapitole. Tam působil Jurkovič jako interpret nebo pouhý pozorovatel. Skladatelsky uplatnil básnickovy texty o něco později. Společně vydali sbírku *Co slabika, to muzika*, dále Jurkovič vytvořil zpěvníček k Fischerově knize *Hrátky z dětské zahrádky*. Jednotlivé skladbičky jsou součástí souborů *Na orffovských cestách*, *Písničky pro celou rodinu* a dalších. Pavel Jurkovič byl velkým hudebním pedagogem propagujícím Orffovy vyučovací metody. I písňe vzniklé touto spoluprací podporují jeho celoživotní didaktické záměry a cíle.

Co slabika, to muzika

Roku 2001 vydalo nakladatelství Muzikservis sbírku *Co slabika, to muzika aneb od říkadla k písničce, od písničky k pohádce*. Společné dílo obou autorů obsahuje pět celků: 1. *Hrajte, páni muzikanti*, 2. *Samá voda*, 3. *Chytré srnky*, 4. *Šťastnou cestu*, 5. *Na rozloučenou*. Obsah je vysvětlen v podstatě už v názvu. Jurkovič pak v úvodu vysvětluje: „(...) hudba je přítomna nejen v písňích, ale také v říkadlech a hádankách, když jsou vysloveny rytmicky a s jakýmsi náznakem melodie, třeba jen na dvou nebo třech tónech, jak to ostatně dělaly děti odjakživa.“²⁸ Volně se tu prolínají říkadla, písničky, hádanky a pohádky. Písňe jsou vždy jednohlasé s doprovodem klavíru. Často také používá nástroje z Orffova instrumentáře, ale i netradiční „hudební nástroje“, jakými jsou například pokličky, hřebeny, hrnce a struhadla. Každá část je propojena pohádkovým povídáním, což napomáhá větší přitažlivosti pro děti i

²⁸ JURKOVIČ, Pavel a Václav FISCHER. *Co slabika, to muzika: aneb od říkadla k písničce, od písničky k pohádce*. Praha: Muzikservis, 2001, 78 s. ISBN 80-862-3314-6. s. 3.

snazšímu vytváření propojených pásem na vystoupení. Setkáme se zde s texty, které již dříve zhudebnili i jiní skladatelé – např. Hanušova Ozvěna z cyklu Děti, věci, zvířátka nebo rondo Šťastnou cestu Petra Ebena.

Hrátky z dětské zahrádky

Jurkovič se spolupodílel také na vydání Fischerova souboru *Hrátky z dětské zahrádky* z roku 2006. Je autorem zpěvníčku k poslední části nazvané Bude z tebe, bude. Ze zveřejněných 56 básniček o nejrůznějších povoláních zhudebnil Jurkovič 29 říkanek. Jedná se pouze o melodickou linku s akordickými značkami, předpokládá se doprovod klavíru nebo kytary. Celá tato část je vhodná k výběru několika básniček a písniček a sestavení pásma, které lze doplnit jednoduchým pohybem.

2. 7 Ivana Loudová

Jedna z mála zástupkyň žen na poli české (i světové) hudební skladby, Ivana Loudová (nar. 1941), použila Fischerových veršů například ke známé skladbě *Vosa a bodlák*, která se stále vrací do repertoáru mnoha školních sborů. Oproti zhudebnění tohoto textu Janem Hanušem, přidává Loudová několik dalších částí a vytváří tak píseň s kontrastními proměnami. Ty podtrhují text vyprávějící zábavný příběh, jehož hlavními aktéry jsou kromě vosy a bodláku ještě hajný, šiška, šídlo a straka. Zvýrazněné sykavky pomáhají skladbě na ještě veselejším charakteru.

Jedním z prvních společných děl Fischera a Loudové je *Malá vánoční kantáta* z roku 1977 pro tříhlasý sbor, trubku a harfu. Efektní skladba s klasickou vánoční náladou byla oceněna rok po svém vzniku na čtvrté přehlídce Mezinárodní organizace pro rozhlas a televizi v Moskvě. Ivana Loudová tam s touto skladbou získala druhou cenu.

Zlatý klíček od pusy

Vedle Hanušových Malovaných písniček a Ebenova Elce pelce kotrmelce je *Zlatý klíček od pusy*, vydaný Pantonem roku 1988, dalším souborem říkadel, písniček a hříček pro nejmenší děti. Kniha, která pomáhá dětem s učením prvních slov i melodií, však vznikla již v první polovině 80. let. V předmluvě autoři popisují zaměření knihy slovy dítěte: „(...) budete mě zasvěcovat do tajů hlásek, slabik, slov, vět, budete mi při mých prvních krocích pomáhat říkadlem, obrázkem a písničkou, nad kterými si spolu budeme vymýšlet pohyb,

taneček, hru nebo nějaké skopičinky. Já se budu zpočátku připojovat slabikami, které tvoří slůvka: kec, bác, bum, paci-paci, bu-bu-bu, ham a jiná. V každé básničce taková slova jsou.“²⁹ Může to být pro děti jedno z prvních setkání s rytmy, slovy, říkadly i hudbou. Především to má být ale společná chvíle rodičů s dítětem.

Lepšímu hudebnímu vyjadřování pomůže i gramofonová deska s nahranými písničkami Ivany Loudové, obsahující celkem 22 kratičkových popěvků. Nazpíval je Dětský pěvecký sbor Československého rozhlasu pod vedením sbormistra Čestmíra Staška roku 1985. Jednoduché melodie jsou doprovázeny klavírem, houslemi a bicími nástroji. Na natáčení poloviny písniček se navíc podílel např. i Pavel Jurkovič. Buď jako sólista, nebo jako hráč na bicí.

Batolata si oblíbí jak zmíněná jednoslabičná slova, která mohou s rodiči společně opakovat, tak rytmičnost říkadel (i přestože ne všemu vzhledem ke svému věku porozumí). Později ocení i barevné ilustrace Jany Sigmundové, které vesele dokreslují hravá říkadla. V závěru je připojena část s názvem Několik rad a poučení k práci s knížkou. Tam autoři k jednotlivým básničkám připisují, k jaké příležitosti jsou určeny. Zároveň zdůrazňují pedagogické záměry publikace s ohledem na individuální vývoj jedince. Proto se také vyhýbají bližším věkovým určením.

Písničky Ivany Loudové někdy podpoří říkankový charakter textu, jindy naopak vytvoří nezávislou zpěvnou melodii. Hudba však vždy vychází z veršů, kterým podléhá i charakter a některé motivy (např. v písni Tik ťak).

2. 8 Emil Hradecký

Emil Hradecký (nar. 1953), jeden z našich předních současných skladatelů jazzových a populárních skladeb pro klavír, je autorem i mnoha písní, které se v posledních letech staly pevnou součástí repertoáru mnoha dětských sborů. S Fischerem se poprvé setkal v roce 1989 na koncertě pražského pěveckého sboru Radost, pro který píše většinu svých sborových skladeb. Manželé Součkovi (sbormistři tohoto seskupení) jej seznámili se známým textařem a ještě v tomtéž roce vznikl jejich první cyklus s názvem Tři drobnosti pro malé zpěváky. Ve skladatelské soutěži Jirkov – Olomouc 1989 za něj obdrželi čestné uznání.

²⁹ LOUDOVÁ, Ivana. *Zlatý klíček od pusy*. 1. vyd. Praha: Panton, 1988, ISBN 25-013-88. s. 3.

Do souborného vydání několika svých skladeb, jež podruhé vyšlo roku 2011 pod názvem *Sbory a sborky pro kluky a holky*, zařadil Hradecký tři cykly na Fischerovy texty.³⁰ Prvním je *Zvěřinec*, věnovaný sboru Radost Praha. Tři části (1. Zajíc, 2. Naše kočka, 3. Medvěd) se mohou zpívat buď samostatně, nebo v celku, což je původním záměrem autora. Zpěvné melodie jsou podloženy, jak je pro Hradeckého typické jednoduchou jazzovou harmonií.

Dalším cyklem, následujícím hned po *Zvěřinci*, je *Bum, bum, ratata*. Stejně jako předchozí, má i tento soubor tři části: 1. Kachňata, 2. Sedmikráska, 3. Kolotoč. První a třetí jsou napsány v rychlém tempu a tvoří jakýsi rámeček prostřední pomalé části. Opět je to vytvořeno jako celek, i když je možné použít jen jednotlivé díly. Úvodní Kachňata jsou pro svůj rázný pochodový charakter vhodná jako počáteční skladba, na kterou se dá případně přicházet na podium.

Samostatnou skladbou ze zmíněného vydání je píseň *Jsme mladí*. Rytmická skladba s veselým textem a zábavným koncem je napsána pro dětský dvojhlas. Ve střední části by však měl zpívat sólista za doprovodu trojhlasého sboru ve swingujícím rytmu. Velmi efektní skladba je oblíbenou tečkou koncertních vystoupení.

Václav Fischer mnohokrát otextoval různé znělky. Uměl vhodně vyzdvihnout oslavný charakter toho žánru bez laciného bezduchého opěvování. Důkazem je i Hradeckého skladba *Jarní vonička*, jež je věnována festivalu dětských pěveckých sborů. Autorovým typickým melodickým i rytmičtým rukopisem jsou tu zhudebněny jarní lyrické verše.

Pravděpodobně nejznámějším cyklem Emila Hradeckého pro dětské sbory se staly *Písně kosmické*. Půvabné tři sbory (1. Mléčná dráha, 2. Jitřenka, 3. Velký vůz) jsou určeny pro zkušenější zpěváky. Místy se dělí i do dvou čtyřhlasů, proto je třeba, aby byl sbor početnější. Komorní seskupení nikdy neobsáhnou potřebného zvukového efektu. Na větší ploše zde Hradecký pracuje s dynamikou, tempovými změnami i charakterem. První část je veselá a rozverná, druhá vytváří naopak zamlženou atmosféru prostřednictvím trojhlasého brumenda. To je přerušeno pouze na osm taktů ve střední části a pak se zpět vrací úvodní nálada. Poslední část je znovu v rytmu veselého swingu s výraznou klavírní basovou figurou v závěru.

Všechna tato zmíněná díla Emila Hradeckého dokazují, že Václav Fischer dokázal psát současnou češtinou. Texty pocházející nejčastěji z 90. let jsou velmi pokrokové, používá nadčasové výrazy a přitom nekomolí jazyk, ani nevyhledává žádné hybridní výrazy.

³⁰ Kromě Fischerových textů zde Hradecký používá texty Jiřího Havla.

Závěr

Bakalářská práce se věnuje osobnosti Václava Fischera a jeho veršům, které se často uplatňují ve sborové tvorbě. Přestože se jedná o jednoho z nejznámějších českých textařů populární i klasické hudby, zatím o něm nevznikla žádná jiná práce. V médiích vyšlo několik článků pouze po jeho úmrtí v červenci 2013. Většina obsahovala strohý výčet známých zpěváků, se kterými kdysi Fischer spolupracoval, a stručnou zmínku o jeho textech pro pěvecké sbory. Dnes je již na internetové encyklopedii *Wikipedia.org* obsáhleji vypracované heslo *Václav Fischer (textář)* a stručný přehled života a díla najdeme i ve *Slovníku autorů literatury pro děti a mládež*.

V první části jsem se zaměřila na Fischerův život a působení na literárním poli. Samostatnou kapitolu tvoří pojednání o jeho textech populárních písní a příklady skladatelů a interpretů, s kterými spolupracoval nejčastěji. Dále je zde uvedeno několik samostatně vydaných publikací, konkrétně dětských leporel, omalovánek, souborů autorských hádanek nebo básnických knih.

Stěžejní částí je kapitola o jeho textech zhudebněných pro dětské sbory. Nejprve obecně charakterizují tuto jeho specifickou část tvorby a uvádím pár ukázek z korespondence. Další oddíly jsou pak věnovány konkrétním skladbám následujících autorů: Jana Hanuše, Luboše Sluky, Petra Ebena, Martina Roháče (aneb Miroslava Raichla), Věroslava Neumanna, Pavla Jurkoviče, Ivany Loudové a Emila Hradeckého. Zmíněných osm hudebních skladatelů, zde řazených podle data narození, zastupuje pouze určitý vzorek, protože s Fischerovými verši pracovalo daleko více hudebníků. Tito skladatelé však používají jeho texty v rozpětí téměř čtyř desetiletí, tedy od 70. let do začátku nového tisíciletí.

Jsou zde představeny skladby pro mateřské školy (Eben, Hanuš, Loudová), školní sbory (Hanuš, Hradecký) i vyspělá koncertní tělesa (Neumann, Sluka). Kvantitativně nejvíce textů Václava Fischera použil pravděpodobně Jan Hanuš, který z nich vytvořil celé tři obsáhlé opusy. Jeho tvorbou pro dětské sbory a instruktivními skladbami se zabývám ve své druhé bakalářské práci *Jan Hanuš – tvorba pro děti*, jež vzniká v rámci studijní kombinace český jazyk a literatura – hudební výchova na stejné fakultě.

Fischer zvládá napsat jak jednoduché básně říkankového charakteru, tak i veselé vyprávěcí texty. Náročné verše s filozofickými a společensky aktuálními tématy patří spíše do oblasti zhudebněné tvorby pro ženské, mužské a smíšené sbory, pro něž také mnohokrát psal, ale tomu jsem ve své práci nevěnovala pozornost. Jeho verše jsou u dětí, sbormistrů i posluchačů oblíbené nejen díky zajímavým námětům, ale také díky použitým jazykovým

prostředkům a způsobu vyjadřování. Používá dětem dobře srozumitelná slova i věty, přesto se nejedná o „suché fráze“. Rád si hraje se slovy, s obrazným vyjadřováním i dvojsmysly, vždy v aktuálním jazyce s nadčasovou hodnotou. Proto jsou blízké dnešním dětem i jeho texty ze 70. let. Zároveň ale neustále obohacuje slovní zásobu, což se projevuje především v básních a písních vzniklých od poloviny 90. let.

Zcela právem se jeho dílo těší takové oblibě. To potvrzuje jednak výčet skladatelů, kteří kdy použili jeho texty, jednak trvalý zájem dětských sborů o tyto písně. Vedle toho připravují vydavatelství dotisky Fischerových publikací a řadí jeho hádanky a básně do mnoha sborníků.

Cílem práce bylo shromáždit obecné informace o životě a díle básníka Václava Fischera, představit některé jeho texty uplatněné v dětské sborové tvorbě a upozornit na tuto část jeho tvorby. Kvantitativně zastupují jeho verše v písních pro dětské sbory velké procento, takže se s ní setkají téměř všichni malí zpěváci. Několik skladeb bylo zařazeno také do učebnic hudební výchovy.

Seznam použité literatury

- BĚLOHLÁVKOVÁ, Petra. Vzpomínka na básníka Václava Fischera. *Hudební výchova*, roč. 21, 2013, č. 3, s. 48.
- DOUŠA, Eduard. Osobní rozhovor. Praha, 11. 6. 2015.
- HRADECKÝ, Emil. Osobní rozhovor. Praha, 19. 5. 2015.
- CHVÁLA, Jiří. *Václav Fischer* [online]. 4. června 2015 14:58; [cit. 2015-06-06]. Osobní komunikace.
- NOVOTNÝ, Vít. *Sborové dílo Jana Hanuše. Jeho hudební a společenské souvislosti*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova. Pedagogická fakulta, 2007. 86 s. Vedoucí Mgr. et Mgr. Marek Valášek, Ph. D.
- KOLÁŘ, Jiří. *Václav Fischer* [online]. 15. června 2015 11:22; [cit. 2015-06-16]. Osobní komunikace.
- PECHÁČEK, Stanislav. Dětská sborová tvorba Jana Hanuše. *Hudební výchova*, roč. 21, 2013, č. 3, s. 46–48.
- STAŠEK, Čestmír. Osobní rozhovor. Praha, 17. 4. 2015.
- STAŠKOVÁ, Alena. Osobní rozhovor. Praha, 17. 4. 2015.
- TEML, Jiří. *Václav Fischer* [online]. 16. dubna 2015 12:08; [cit. 2015-05-20]. Osobní komunikace.
- ZÍTKOVÁ, Jitka. FISCHER Václav. In *Slovník autorů literatury pro děti a mládež 2. Čeští spisovatelé*. 1. vyd. Praha: Libri, 2012. s. 125-126, ISBN 978-80-7277-506-4.

Elektronické zdroje:

- *České sbory* [online]. 2015 [cit. 2015-05-22].
Dostupné z: <http://www.ceskesbory.cz>.
- *Wikipedie* [online]. 2015 [cit. 2015-04-29]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org>.
- *Dislokované pracoviště Sadská* [online]. 2015 [cit. 2015-05-23].
Dostupné z: <http://www.plkosmonosy.cz/sadsk.html>.
- *Grada* [online]. 2015 [cit. 2015-05-10].
Dostupné z: <http://www.grada.cz/setkani-s-autory/autor/fischer-vaclav/?show=8>.
- *Národní knihovna Praha* [online]. 2015 [cit. 2015-05-10].
Dostupné z: <http://www.nkp.cz>.

- *Libčické noviny* [online]. 2015 [cit. 2015-04-12].
Dostupné z: www.libcice.cz/dokumenty/448-libcicke-noviny-rijen-2013.pdf.

Seznam pramenů:

- EBEN, Petr. *Šťastnou cestu*. 1. vyd. Olomouc: Park oddechu a kultury, 1974.
- EBEN, Petr. *Zamrzlé písničky*. 1. vyd. Olomouc: Park oddechu a kultury, 1977, 16 s.
- FISCHER, Václav. *Hrátky z dětské zahrádky*. 1. vyd. Praha: Grada. 2006, 161 s. ISBN 80-247-1412-4.
- FISCHER, Václav. *Pohádka o rozpustilé abecedě pro kočku*. 1. vyd. Praha: Panton, 1976, 27 s. ISBN 35-644-76.
- HANUŠ, Jan. *Do školy i na výlet*. Originální rukopis autora, uloženo v ČMH.
- HANUŠ, Jan. *Holubička bílá*. Originální rukopis autora, uloženo v ČMH.
- HANUŠ, Jan. *Říkadla pro Barborku*. Originální rukopis autora, uloženo v ČMH.
- HANUŠ, Jan. *Děti, věci a zvířátka*. Originální rukopis autora, uloženo v ČMH.
- HANUŠ, Jan. *Chvála písně*. In: Chvála písně. 1. vyd. Olomouc: Park kultury a oddechu, 1989, 54 s. ISBN 80-900016-8-8.
- HANUŠ, Jan. *Kánony pro dětské hlasy*. In: Chvála písně. 1. vyd. Olomouc: Park kultury a oddechu, 1989, 54 s. ISBN 80-900016-8-8.
- HANUŠ, Jan. *Malované písničky*. 2. vyd. Praha: Panton, 1980, 99 s.
- HANUŠ, Jan. *Měsíce*. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1975, 30 s. ISBN 02-113-75.
- HANUŠ, Jan. *Měsíce*. Originální rukopis autora, uloženo v ČMH.
- HANUŠ, Jan. *Píseň o ptáčkovi na větvi*. In: Chvála písně. 1. vyd. Olomouc: Park kultury a oddechu, 1989, 54 s. ISBN 80-900016-8-8.
- HANUŠ, Jan. *Sborová lípa*. In: Chvála písně. 1. vyd. Olomouc: Park kultury a oddechu, 1989, 54 s. ISBN 80-900016-8-8.
- HANUŠ, Jan. *Střepinky z dětství*. Originální rukopis autora, uloženo v ČMH.
- HANUŠ, Jan. *Škatulata, hejbejte se*. 1. vyd. Olomouc: Olomoucký festival dětských pěveckých sborů, 1975, 22 s.
- HANUŠ, Jan. *Toč se, Větrníku!* 1. vyd. Praha: Panton, 1989, 33 s.
- HANUŠ, Jan. *Labyrint svět, svědectví z konce času*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1996, 328 s. ISBN 80-207-0525-2.

- HURNÍK, Ilja a Václav FISCHER. *Od housliček po buben*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1987, ISBN 13-770-87.
- HRADECKÝ, Emil. *Sbory a sborky pro kluky a holky*. 2. vyd. Praha: NIPOS, 2011, 53 s. ISBN 978-80-7068-252-4.
- JURKOVIC, Pavel a Václav FISCHER. *Co slabika, to muzika: aneb od říkadla k písničce, od písničky k pohádce*. 1. vyd. Praha: Muzikservis, 2001, 78 s. ISBN 80-862-3314-6.
- KURZ, Ivan. *Máte mátu?* 1. vyd. Praha: Schott music panton, 2006, 14 s. ISMN M-2050-0774-4.
- LOUDOVÁ, Ivana. *Zlatý klíček od pusy*. 1. vyd. Praha: Panton, 1988, ISBN 25-013-88.
- LOUDOVÁ, Ivana. *Vosa a bodlák*.
- MÜLLER, Harald. Autorizovaný seznam skladeb Jana Hanuše. In: HANUŠ, Jan. *Labyrint svět: svědectví z konce času*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1996, 328 s. ISBN 80-207-0525-2.
- NEUMANN, Věroslav. *Co nového ve sboru*. 1. vyd. Praha, 2002, 15 s.
- NEUMANN, Věroslav. *Hádej, hádej, které zvíře kouká se k nám do vikýře*, kopie rukopisu, archiv Čestmíra Staška.
- NEUMANN, Věroslav. *Písnička sluníček*, kopie rukopisu, archiv Čestmíra Staška.
- NEUMANN, Věroslav. *Písničky*, 1. vyd. Tachov: Tachovský dětský sbor, 1998, 26 s.
- NEUMANN, Věroslav. *Roztančíme celou zem, U nás v kapele*. Praha: ČHF, 1981, 11 s.
- ROHÁČ, Martin. *Co se hraje, to se zpívá*, 1. díl. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1976, ISBN 02-135-76
- ROHÁČ, Martin. *Co se hraje, to se zpívá*, 2. díl. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1977, ISBN 02-230-77
- SLAVICKÝ, Klement. *Jarní kolotoč*. 1. vyd. Praha: Panton. 1971. 22 s. ISMN 25-937-71
- SLUKA, Luboš. *Beránci a beránky*. 1. vyd. Praha: Editio musica humana. 2014. 52 s. ISMN 979-0-706554-00-6
- SLUKA, Luboš. *Čekání na Ježíška*. 1. vyd. Praha: Editio musica humana. 2014. 22 s. ISMN 979-0-706554-04-4

- SLUKA, Luboš. *Praha – Tokio*. 1. vyd. Praha: Editio musica humana. 2014. 18 s. ISMN 979-0-706554-03-7

Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta

M.D. Rettigové 4, 116 39 Praha 1

Prohlášení žadatele o nahlédnutí do listinné podoby závěrečné práce

Evidenční list

Jsem si vědom/a, že závěrečná práce je autorským dílem a že informace získané nahlédnutím do zveřejněné závěrečné práce nemohou být použity k výdělečným účelům, ani nemohou být vydávány za studijní, vědeckou nebo jinou tvůrčí činnost jiné osoby než autora.

Byl/a jsem seznámen/a se skutečností, že si mohu pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny závěrečné práce, jsem však povinen/povinna s nimi nakládat jako s autorským dílem a zachovávat pravidla uvedená v předchozím odstavci tohoto prohlášení.

Poř. č.	Datum	Jméno a příjmení	Adresa trvalého bydliště	Podpis
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				